

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

**PŘIPRAVENOST ZAČÍNÁJÍCÍHO UČITELE NA PRÁCI
S INTEGROVANÝM ŽÁKEM**

**READINESS OF THE BEGINNING TEACHER FOR THE WORK
WITH AN INTEGRATED PUPIL**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Hejlová Helena

Autor diplomové práce: Kolářová Jarmila

Studijní obor: učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: březen 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 17.3.2009

OBSAH:

Úvod	7
Teoretická část	
1. Ingrese ve vzdělávání žáků	8
1.1. Historické přístupy	14
1.2. Současné pedagogické a školské legislativní přístupy k integrovaným žákům	16
2. Podmínky integrace	23
2.1. Přínosy a rizika pro integrovaného i pro integrující dětskou skupinu	23
2.2. Diagnostika a zařazení do režimu speciálního vzdělávání	24
2.3. Profesorská pracovní síle a jejich vztah k integraci	25
2.4. Pedagogická opatření v procesu vzdělávání integrovaných žáků	28
2.4.1. Řádní třídy	29
2.4.2. Jemná integrovaná třída	29
2.4.3. Pedagogický asistent učitele	30
2.5. Individuální vzdělávací plán	31
2.6. Hodnocení žáků	34
2.7. Úspěšnost integrace	36
3. Práce zařizujícího učitele s integrovaným žákem	38
3.1. Učitel, jeho kompetence pro práci s integrovaným žákem a práci se třídou	38
3.2. Specifika náctileté profese na zbytek učitelské dráhy	39
4. Shrnutí teoretické části	42

Poděkování

Dovoluji si poděkovat paní PhDr.Hejlové Heleně, za odborné vedení práce a za podnětné připomínky, které mi umožnily snazší orientaci v dané problematice. Dále chci poděkovat studentům pedagogické fakulty Karlovy univerzity za podporu při vyplňování dotazníků.

1.3. Práce 44 |

1.3. Úkoly výzkumu

 45 |

1.4. Výzkumné příspěvky

 45 |

OBSAH:

Úvod	7
Teoretická část	
1. Integrace ve vzdělávání žáků	8
1.1 Historické přístupy	14
1.2 Současné pedagogické a školské legislativní přístupy k integrovaným žákům	16
2. Podmínky integrace	23
2.1 Přínosy a rizika pro integrovaného i pro integrující dětskou skupinu	23
2.2 Diagnostika a zařazení do režimu speciálního vzdělávání	24
2.3 Poradenská pracoviště a jejich vztah k integraci	25
2.4 Pedagogická opatření v procesu vzdělávání integrovaných žáků	28
2.4.1 Ředitel školy	29
2.4.2 Učitel integrovaného žáka	29
2.4.3 Pedagogický asistent učitele	30
2.5 Individuální vzdělávací plán	31
2.6 Hodnocení žáka	34
2.7 Úspěšnost integrace	36
3. Práce začínajícího učitele s integrovaným žákem	38
3.1 Učitel, jeho kompetence pro práci s integrovaným žákem a prací se třídou	38
3.2 Specifika učitelské profese na začátku učitelské dráhy	39
4. Shrnutí teoretické části	42
Praktická část	
Úvod	44
1. Charakteristika výzkumu	44
1.1 Cíl průzkumu	44
1.2 Předmět	44
1.3 Úkoly výzkumu	45
1.4 Výzkumné předpoklady	45

1.5 Výzkumné metody	46
2. Přehled získaných údajů	52
2.1 Dotazování studentů	52
2.2 Dotazování učitelů	63
3. Shrnutí výsledků výzkumu	68
Závěr	69
Literatura a informační zdroje	71
Seznam příloh	74
č.1 Kompetence, zodpovědnost náplň práce jednotlivých pracovníků (Klub Klubíčko Beroun)	
č.2 Příklad materiálů provázející integraci žáka	
2a Zpráva z psychologického vyšetření	
2b Odborný posudek a doporučení žáka k integraci	
2c Doporučení asistenta učitele	
2d Individuální vzdělávací plán	
2e Vysvědčení	
č.3 Dokumentace dotazníku	
3a Nevyplněný dotazník	
3b Vyplnění dotazník	

Klíčová slova / Keywords

integrace / integration

žák se zvláštními vzdělávacími potřebami / Pupil with special educational needs

individuální vzdělávací plán / Individual educational schedule

začínající učitel / Beginning teacher

specifická úloha profesí / Particularities of the pedagogical profession

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou práce s integrovaným žákem. Je určena zejména pro začínající učitele. Vysvětluje důležité pojmy týkající se integrace postižených žáků do základní školy. Popisuje vývoj, historické přístupy a objasňuje základní legislativní zakotvení. Zaměřuje se mimo jiné též na sestavování individuálního vzdělávacího plánu, slovní hodnocení a spolupráci s odbornými pracovišti. Součástí práce je průzkum v oblasti připravenosti studentů Učitelství pro 1.stupeň ZŠ na pedagogické fakultě orientovaný na subjektivní názor na připravenost a dovednost učit integrovaného žáka ve své třídě.

Annotation

This thesis deals with the issues of the work with an integrated pupil. It is particularly dedicated to the beginning teachers. It explains the important terms concerning the integration of the handicapped pupils into the basic school education. It describes the development, historical attitudes and explains the basic legal principles. Besides that, it is focused on the arranging of individual educational schedule, oral assessment and cooperation with the special institutions. A substantial part of this piece of work is the survey in the area of preparedness of the students of the field of study "Teaching for the 1.stage of the basic school", aimed at the subjective opinion of the readiness and skillfulness to educate the integrated pupil in her / his class.

Klíčová slova / Keywords

Integrace / Integration

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami / Pupil with special educational needs

Individuální vzdělávací plán / Individual educational schedule

Začínající učitel / Beginning teacher

Specifika učitelské profese / Particularities of the pedagogical profession

Úvod

V současné době je velká tendence začleňovat jedince se speciálně vzdělávacími potřebami do běžných škol. Vzniká tedy mnoho otázek, zda je správné tyto žáky integrovat, jaké to má přínosy a nedostatky. Co pro to jako učitelé musíme udělat, jak se k takovým žákům chovat, jak jim pomoci... jsme vůbec připraveni na takovou činnost? V této práci jsem se pokusila alespoň některé otázky zodpovědět. Zabývala jsem se zpracováním připravenosti absolventa magisterského studia oboru 1.stupně ZŠ na práci s takovýmto dítětem. Jak postupovat při nástupu integrovaného žáka do třídy, co učitele čeká a na co se má připravit. Co všechno bude potřebovat vědět, aby ho zvládl efektivně vzdělávat a zároveň ho začlenil do kolektivu třídy. Jaké musí být splněny předpoklady a podmínky pro úspěšnou integraci. Na koho se v případě problému obrátit, koho se zeptat a s kým problémy řešit.

Toto téma mě zaujalo také díky vlastní zkušenosti s prací s integrovaným žákem. Přišla jsem zcela nepřipravena a zkušenosti jsem získávala velice těžce. Výzkumnou práci jsem tedy zaměřila na připravenost mých kolegů, studujících Učitelství pro 1.stupeň ZŠ, na integraci žáka do třídy.

Teoretická část

1. Integrace ve vzdělávání žáků

Důsledkem snahy dnešní doby o rovnoprávnost všech lidí se nejen učitel často setkává s pojmem integrace. Bývá běžně používán ve smyslu začlenění, zapojení, zařazení, včlenění nějakého jedince do celku. Mluví se o zpřístupňování vzdělání a o vyrovnávání příležitostí. Integrace ve vzdělávání znamená společnou výuku běžných žáků se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Kocurová M. prezentuje 4 definice integrace: ¹⁾

1/ Sovákovo pojetí považuje za tradiční, podle něj je integrace vrcholný stupeň procesu socializace a představuje nejvyšší stupeň zapojení jedince do společnosti.

2/ Podle Jesenského lze integraci definovat jako stav soužití postižených a nepostižených při přijatelné míře konfliktnosti, jako stav vzájemné podmíněnosti vyjádřené slovy „jeden pro druhého“.

3/ Vymezení Vágnera říká, že „integrace je určitým, kvalitativně vyšším stupněm adaptace. Lze ji chápat jako takové začlenění jedince (z nějakého důvodu odlišného) do prostředí majoritní společnosti, kdy v ní dovede bez problémů žít, cítí se jí přijat a sám se s ní identifikuje.“

4/ Nakonec uvádí vymezení z Pedagogického slovníku z roku 1995, kde jsou za integraci považovány přístupy a způsoby zapojení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol.

Můžeme tedy říci, že všeobecně integrace znamená umístění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné třídy základní školy a to s odpovídající podporou a službami, které jsou k tomu potřeba a to jak žákům, tak učitelům. Je zřejmé, že nejde pouze o umístění žáka do třídy, ale i o proces jeho vzdělávání, pozitivní vývoj sociálních vztahů a začlenění se do společnosti zdravých vrstevníků. Význam takové integrace spočívá i v tom, že se člověk vyrovnal se svým znevýhodněním, přijímá se takový, jaký je, žije a spolupracuje s nepostiženými, je schopen výkonů a vytváření takových hodnot, které společnost vnímá jako rovnocenné a společensky významné. Učitel si má uvědomit, že školská integrace není záležitostí pouze dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, ale dochází v ní i k interakci postižených jedinců s jedinci

---

¹ KOCUROVÁ, M. *Integrace žáků se specifickou poruchou učení*, s.136.

zdravými. Je tedy nutné, aby bral ohledy na zájmy všech, vytvořil takové podmínky vzdělávání, které poskytnou integrovanému žákovi maximální rozvoj jeho osobnosti a neomezí žáky zdravé.

Pro integrovaného žáka bylo již používáno mnoho termínů. Postižený žák, zdravotně postižený žák, handicapovaný žák i člověk s postižením. Dříve se ve stejné souvislosti hovořilo o žácích defektních, žácích vyžadujících zvláštní péči. Hledá se označení, které tolik nezdůrazňuje omezení. Autoři se shodují, že nejvhodnějším označením je člověk nebo žák se specifickými potřebami, žák se speciálními potřebami nebo žák se speciálními vzdělávacími potřebami. V této diplomové práci budu uvádět termín integrovaný žák nebo žák se speciálními vzdělávacími potřebami jako výrazy synonymní.

Dělení integrace

Ke vzdělávání integrovaného žáka můžeme přistupovat buď integrací a nebo opakem k ní, segregací. Integrované vzdělávání, jak už bylo řečeno, znamená, že se žáci se speciálně vzdělávacími potřebami vzdělávají společně se žáky zdravými. Naopak tedy segregace označuje oddělení, odloučení postižených od zdravé populace, vyčlenění ze společenských vztahů a jejich izolaci. Jedná se o vzdělávání ve speciálních školách či jiných institucích bez kontaktu se zdravými vrstevníky. Takoví jedinci většinou rezignují na společenské vztahy a podvolují se handicapu.

Současné řešení situace vzdělávání jedinců se specifickými vzdělávacími potřebami směřuje k jejich integraci do zdravé populace. Učitel na běžné základní škole se může setkat se dvěma základními formami integrace. Podle J. Michalíka ²⁾ je to vyučování ve speciální třídě běžné základní školy, kde se jedná o skupinovou integraci a individuální zařazení dítěte s postižením do běžné základní školy. Při skupinové integraci jsou zřizovány třídy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci běžné školy. V těchto speciálních třídách je zachován princip speciálně pedagogického vedení, ve třídě působí speciální pedagog a využívá speciálně pedagogické metody. Druhá forma individuální integrace plně začleňuje dítě s postižením do běžného

---

² MICHALÍK, J. *Škola pro všechny aneb Integrace je když ...*, s.13.

sociálního prostředí zdravých vrstevníků na veškeré činnosti s přihlédnutím k jejich momentálnímu zdravotnímu stavu. Učitel tak pro ně volí vhodnou metodu, individuální tempo nebo využívá asistenta ve třídě. Toto začlenění je tedy náročné na odborné vedení a prostředky speciálně pedagogické podpory. Další možností, kterou však neuvádí, je žáky se speciálními vzdělávacími potřebami zařazovat i do běžné třídy, ale s poskytováním specializovaných hodin s ohledem na typ a míru handicapu. Výjimečným druhem integrace je integrace obrácená, kdy je zdravý jedinec zařazen do speciální školy.

Takovéto dělení je zakotveno právě ve vyhlášce MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, která stanovuje, jakým způsobem je žákům se zdravotním postižením zajišťováno speciální vzdělávání. Děje se tak buď formou individuální integrace (v běžné škole, ve speciální škole s jiným druhem zdravotního postižení), formou skupinové integrace nebo ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (speciální školy), možná je i kombinace uvedených norem.

Na stupně integrace lze pohlížet i z jiného hlediska. Ne každý jedinec je na stejném stupni sociální integrace a učitel by si měl uvědomit, jak mu může napomoci v sociálních vztazích. Z hlediska mezinárodní klasifikace podle autorek Novotné a Kremlíčkové je hlavním kritériem pro určení stupně integrace člověka kvalita jeho společenských vztahů ³⁾:

1/ Úplná sociální integrace je stav společenské a osobní pohody a úplná účast v sociálních vztazích.

2/ Inhibovaná integrace je znevýhodnění, ne však znemožnění normálních sociálních vztahů.

3/ Omezená účast v sociálních vztazích znamená rezignace či nemožnost realizovat činnosti a některé vztahy.

4/ Zmenšená účast v sociálních vztazích je omezení těchto vztahů na mikroprostředí každého jedince.

5/ Ochuzené vztahy znamenají rezignaci na širší společenské kontakty mimo rodinu či

---

³ NOVOTNÁ, M. KREMLIČKOVÁ, M. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*, s.16.

speciální instituci v důsledku tělesných či psychických zvláštností.

6. Redukované vztahy mají osoby s kontaktem na výrazně omezený počet osob.

7. Narušené vztahy mají osoby neschopné udržovat sociální kontakty v důsledku jejich specifické poruchy či obecnou nepřizpůsobivost jež je vyřazuje i z života v rodině.

8. Ve společenské izolaci.

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Existuje mnoho druhů postižení, s kterými se učitel běžné školy může setkat. Rozdělení můžeme nalézt v odborné literatuře, ale i zákony státu stanovují, koho je třeba pokládat za žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. V našich podmínkách je v současné době platný zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který stanovuje, koho je třeba pokládat za žáka se „speciálními vzdělávacími potřebami“. Jsou za ně považováni žáci a studenti, kteří mají:

- zdravotní postižení (mentální, tělesné, zrakové, sluchové, vady řeči, kombinace postižení, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování)
- zdravotní znevýhodnění (zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc, lehčí zdravotní poruchy)
- sociální znevýhodnění (rodinné prostředí s nízkým sociálně-kulturním zázemím, nařízení ústavní péče, nebo ochranná výchova, postavení azylanta)

Toto členění pak blíže upřesňuje vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, která upravuje, koho je potřeba považovat za žáka s těžkým zdravotním postižením. Podle této vyhlášky je za něj považován žák:

- s těžkým zrakovým postižením
- s těžkým sluchovým postižením
- s těžkou poruchou dorozumívacích schopností
- hluchoslepý
- se souběžným postižením více vadami
- s autismem
- s těžkým tělesným postižením
- s těžkým či hlubokým mentálním postižením.

Učitel se z pravidla setkává ve škole nejčastěji se třemi druhy postižení žáka. A to žákem se specifickými poruchami učení (SPU), s žákem s tělesným postižením a ojedinele i žákem s mentálním postižením. Žák s SPU se vyskytuje na škole nejčastěji. Nepotřebuje pomocného asistenta. Při tělesném postižení hodně záleží na bariérách a na možnosti mít osobního asistenta žáka. U mentálního postižení je již nutná účast osobního či pedagogického asistenta a potřebné zkušenosti učitele.

V zákoně nalezneme pouze hrubé členění. Speciální pedagogové jej ještě více rozlišují a upřesňují. Pro detailnější představu učitele o rozličnosti druhů postižení, s kterými se může při integraci žáka do běžné třídy setkat, uvádím třídění podle Jesenského⁴⁾, neboť se domnívám, že by učitel měl mít určitou představu o druzích postižení, i když se se všemi těmito situacemi v praxi neseťká.

Dlouhodobě nemocní	postižení respirační postižení kardiovaskulární postižení zažívací (výměny látkové) postižení kostní a svalové postižení kožní postižení alergické postižení karcinogenní postižení imunogenní postižení centrální a periferní nervové soustavy
Tělesně postižení	postižení horních končetin postižení dolních končetin postižení páteře různé omezené lokomoce
Zrakově postižení	slepota zbytky zraku slabozrakost postižení binokulárního vidění
Sluchově postižení	hluchota a hluchoněmota

⁴ JESENSKÝ, J. *Prostor pro integraci*, s.20.

	zbytky sluchu nedoslýchavost
Rečově postižení	nemluvnost neurózy řeči organické poruchy řeči vady výslovnosti
Mentálně postižení	lehké postižení střední postižení těžké postižení hluboké postižení
Obtížně vychovatelný	delikvence sociálně deviantní tuláctví záškoláctví a nedisciplinovanost deficity a instabilita toxikomanie a drogové závislosti
Kombinované postižení	sleپohluchoněmota a lehčí smyslová postižení mentální postižení s tělesným postižením mentální postižení se sluchovým postižením mentální postižení s onemocněním mentální postižení se zrakovým postižením mentální postižení s obtížnou vychovatelností smyslové a tělesné postižení postižení řeči se smysl., těles. a mental.postižením a chronickou nemocí
S poruchami učení	
Duševně postižení	neurózy psychopatie sexuální úchyly psychózy schizofrenie monosymptomatické poruchy

1.1 Historické přístupy

Úvodem je nutné si uvědomit dlouhodobý vývoj přístupu společnosti k postiženým osobám. Postižení lidé byli ve všech obdobích vývoje lidstva vždy přijímáni se strachem. Jejich pronásledování bylo výsledkem silného diskriminačního postoje. Jsou známy i případy, kdy docházelo až ke snaze o fyzickou likvidaci postižených jednotlivců. Lidé měli obavy z něčeho jiného, zvláštního, neobvyklého a neznámého. Až s rozvojem lékařských věd v 18. století nastal posun ve vnímání nemocí, poruch, tělesných, smyslových nebo duševních vad a jejich léčby.⁵ Vedl k pochopení handicapu a možnosti vzdělávání takovýchto lidí. Lékaři tehdy sdružovali postižené podle druhu poruchy do ústavů, kde se jim věnovali specialisté. Od konce 18. století, ale hlavně v 19. a 20. století se v našich zemích zakládaly první ústavy (v Praze, Brně a Liberci), které postupně svou činnost budovaly nebo rozšiřovaly s ohledem na léčbu, výchovu, výuku a pracovní přípravu. Ústav pro hluchoněmé v Praze na Hradčanech byl zřízen v roce 1786, Ústav pro slepé v Praze v roce 1807, ústavy pro tělesně postiženou mládež v Praze v roce 1889, v Liberci 1910 a v Praze 1913 (Jedličkův ústav). První pomocná škola pro mentálně retardované byla otevřena v Praze v roce 1896.⁶ Od počátku 20. století přibývaly útulky, družiny pro toulavou mládež, polepšovny a ochrannovny. Vznikala teoretická pracoviště. Po druhé světové válce nastal také rozvoj vysokoškolského studia pedagogů, dostali možnost studovat obor zvaný pedopatologie, pak defektologii, nakonec speciální pedagogika (v šedesátých letech).⁷ Tyto obory byly zaměřeny pouze na výchovu postižených, nepočítalo se s jejich zařazením do zdravé populace. Až na přelomu padesátých a šedesátých let začínaly v Brně vznikat první dyslektické třídy⁸, které jsou určeny pro žáky s vývojovými poruchami učení (SPU). Vyrovnávací třídy byly zřízeny teprve v polovině sedmdesátých let 19. století. Jejich úkolem je vyrovnat didaktický deficit či jiné psychické nedostatky žáka. Docházelo tedy k mohutnému rozvoji speciálního školství a ústavnictví.

Postupně rostl počet škol a školských zařízení, v nichž se tyto děti vzdělávaly a vychovávaly, diferencoval se a rozšiřoval okruh jejich působnosti. Školství bylo

---

⁵ NOVOTNÁ, M. KREMLIČKOVÁ, M. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*, s. 8.

⁶ MERTIN, V. *Individuální vzdělávací program*, s.25.

⁷ NOVOTNÁ, M. KREMLIČKOVÁ, M. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*, s.9.

⁸ MERTIN, V. *Individuální vzdělávací program*, s.25.

rozděleno do dvou hlavních proudů.⁹⁾ Na systém obecného vzdělávání určeného pro děti fyzicky, mentálně i smyslově zdravé a na komplex zařízení pro děti, které kritéria zdraví nesplňovaly. Děti s těžkými stupni mentálního postižení a děti s kombinovaným postižením byli ze vzdělávání vyčleňovány úplně.¹⁰⁾ V této době se toto rozdělení zdálo nejvhodnější, jak pro výchovu dětí postižených, tak pro výchovu dětí zdravých. Stejně, jako bylo školství rozděleno do těchto dvou proudů, byla oddělena i příprava učitelů. A to na učitele základní školy a učitelství pro školy a mládež vyžadující zvláštní péči, kteří pracovali pak ve speciálních školách. Zejména pak v období let 1970 – 1989 jsme se mohli vyjimečně setkat se vzděláváním jednotlivých dětí s postižením v běžných základních školách.¹¹⁾ Po roce 1989 došlo ve školství k rozšíření poradenských služeb pro postižené děti a mládež.¹²⁾ Nejednalo se jen o státní pedagogicko-psychologické poradny a speciální centra, ale byla zakládána i speciálně pedagogická centra při speciálních školách.

Důležitým bodem k zřizování speciálních tříd pro zdravotně postižené děti při základních školách byla až vyhláška o základní škole, která položila základy k začleňování dětí s postižením do běžných škol. Stalo se tak v roce 1991 schválením vyhlášky č. 291/1991 Sb. o základních školách, kde se píše, že „ředitel školy může ... zařadit do ročníku školy žáka se smyslovým, tělesným a řečovým postižením“. Tato vyhláška poprvé výslovně zmínila možnost začleňování dětí s postižením do běžných škol. Právě v tuto dobu se začala projevovat nedostatečná připravenost učitelů na integrovaného žáka. Podmínky pro rozvoj školské integrace nebyly u nás nejvhodnější, školy ani učitelé nebyli dlouhodobě připravováni na práci s dětmi s postižením. Pracovníci školy mají dodnes díky této nepřipravenosti z integrace žáka obavy, přesto se počet integrovaných dětí zvyšuje. Probíhá postupná proměna klimatu školy, do integrace je zapojována spolupráce zákonných zástupců žáků, zletilých žáků, poradenských pracovišť a škol. V současné době je snaha o rovné příležitosti pro všechny a odstranění překážek mezi žáky zdravými a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Školy se snaží o rozvoj všech stránek osobnosti, respektování společenských

---

⁹⁾ MICHALÍK, J. *Škola pro všechny aneb Integrace je když ...*, s.20.

¹⁰⁾ Tamtéž, s.20.

¹¹⁾ Tamtéž, s.20.

¹²⁾ MERTIN, V. *Individuální vzdělávací program*, s.26.

potřeb žáka a kladou důraz na individuální vzdělávací cestu každého žáka. Pojem nevzdělatelné dítě nahrazuje myšlenka, že každý jedinec je v určité míře vzdělavatelny.

1.2 Současné pedagogické a školské legislativní přístupy k integrovaným žákům

Integrace však nezávisí pouze na přístupu lidí, učitelů, škol, hlavní a velmi důležité jsou zde podmínky právní a politické, které jsou stanoveny státem a souvisejí s legislativou a jejím přístupem k integrovaným žákům. Legislativa týkající se práv člověka, diskriminací lidí se zdravotním postižením byla formulována již ve Všeobecné deklaraci lidských práv, která byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1948. Tato deklarace je sice právně nezávazným dokumentem (nejde o mezinárodní smlouvu), její politická autorita je však uznávána na celém světě. Existuje mezinárodní legislativa, která byla ovlivněna hnutím za práva dítěte v 60. letech - Charta práv dítěte. Důrazněji pak v 90 letech Úmluva o právech dítěte. Tato práva zdůrazňují rovnou příležitost všech lidí a tedy i lidí s postižením.

Školská integrace v České republice byla umožněna schválením vyhlášky č.291/1991 Sb. o základních školách, kde, jak už bylo dříve řečeno, se píše, že „*ředitel školy může... zařadit do ročníku školy žáka se smyslovým, tělesným a řečovým postižením*“. Další podmínky pro integraci byli vymezeny v Pokynu MŠMT č.j. 23 472/21 k zajištění péče o děti se specifickými vývojovými poruchami učení v základní škole a v Metodickém pokynu k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení (MŠMT ČR. č.j. 16 138/98-24). Vztah k lidem s postižením byl dále ustanoven v dokumentu Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením, schválený usnesením vlády ČR v roce 1998.

Pro představu základních právních norem upravujících práve vzdělávání občanů se zdravotním postižením na základní škole, uvádím přehled zákonů a vyhlášek. Blíže se budu věnovat legislativě, kterou pokládám za důležitou, protože může učiteli pomoci.

1. Zákon ČNR č.564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství (viz str.17)
2. Vyhláška MŠMT č.291/1991 Sb. o základní škole (viz str.17)

3. Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a série prováděných právních norem. (viz str.17)
4. Zákon č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
5. Vyhláška MŠMT č.15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.
6. Vyhláška MŠMT č.48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.
7. Vyhláška MŠMT č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. (viz str.19)
8. Vyhláška MŠMT č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. (viz str.19)
9. Vyhláška č.323/2008 Sb.

Listina základních práv a svobod stanovuje:

„Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rysy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiné postavení.“ Listina neobsahuje přímo zákaz diskriminace z důvodu existence zdravotního postižení, ale je základem rovnoprávnosti. Listina základních práv a svobod dále ustanovuje, že školní docházka je *„povinná po dobu, kterou stanoví zákon“*. Můžeme konstatovat, že stát zde nařizuje všem občanům chodit do školy. Má tedy povinnost vytvořit předpoklady, aby všichni žáci do školy chodit mohli, tedy i žáci se speciálními vzdělávacími a výchovnými potřebami.

Úmluva o právech dítěte

Je základním dokumentem upravující práva dětí a to i děti se zdravotním postižením. Zakazuje diskriminace kteréhokoli dítěte se zdravotním postižením.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením

Úmluva pojednává o respektování přirozené důstojnosti, osobní nezávislosti, zahrnující také svobodu volby, a samostatnosti osob se zdravotním postižením, jejich nediskriminace a plné a účinné zapojení a začlenění se do společnosti. Mluví o respektování odlišnosti a přijímání osob se zdravotním postižením jako součástí lidské různorodosti a přirozenosti, o rovnosti příležitostí, přístupnosti a respektování rozvíjejících se schopností dětí se zdravotním postižením a jejich práva na zachování identity.

Zákon ČNR č.564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství

Stanovuje základní práva a povinnosti Ministerstva školství, školského úřadu, obce a ředitele školy. Pro integraci dětí s postižením stanovuje několik oprávnění a povinností. Zákon stanovuje, že o zařazení dětí do speciálních mateřských škol a speciálních základních škol, základních škol, zvláštních škol, školských zařízení a do pomocných škol rozhoduje ředitel školy. Ředitel školy může podle místních potřeb a podmínek a na základě požadavků zřizovatele upravit výchovně vzdělávací proces školy v rozsahu stanoveném učebními plány. Odboru školství stanovuje zákon povinnost přidělit škole finanční prostředky na zvýšení nákladů spojených s výukou dětí zdravotně postižených. Finanční prostředky obdrží škola od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Vyhláška MŠMT č.291/1991 Sb. o základní škole

Potvrzuje možnost přijmout do školy dítě se zdravotním postižením. „*Ředitel školy může na základě žádosti zástupce žáka a vyjádření psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra zařadit do příslušného ročníku školy děti se smyslovými postižením, s tělesným postižením a s vadou řeči.*“ Integrace žáků s mentálním postižením by tedy neměla být možná. V praxi je však určitý počet dětí s tímto postižením individuálně integrován.

Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Podle zákona mají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami právo na vzdělávání pomocí specifických forem a metod a na vytvoření zvláštních podmínek, které jejich vzdělávání umožní. Zákon tímto podporuje propojení speciálního školství se školami běžného typu a zvyšuje směr k individuální integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do „běžných škol“. Zákon dále počítá s podpurnými opatřeními ve prospěch těchto žáků - asistenty pedagogů, úpravy vzdělávacího programu podle jejich potřeb. Je kladen důraz na rovnost vzdělávacích příležitostí pro všechny, odstranění možných překážek a respektování vzdělávacích potřeb jednotlivců. Je zdůrazněna snaha o zajištění přístupu ke vzdělávání dětem se speciálními potřebami. Zákon dále ukládá, koho je třeba považovat za žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (viz kapitola 1.1 integrace). Povinností zajistit podmínky pro uskutečňování vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním stanovuje zákon kraje. Nově také zákon definuje způsoby jiného vzdělávání a to tzv. individuálním vzděláváním, ale jen v rámci 1.stupně základní školy. Poprvé se zákon (a podrobně pak vyhláška č. 73/2005 Sb.) věnuje individuálnímu vzdělávacímu plánu. Vzdělávat se podle něj a s jeho užitím umožňuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Tento plán stanoví takovou organizaci vzdělávání žáka, aby se mohl s ohledem na svůj handicap vzdělávat za podmínek odpovídajících jeho fyzickým nebo časovým možnostem. Vzdělávací potřeby těchto žáků diagnostikuje školské poradenské zařízení. Zákon dále ukládá, že ředitel spádové školy je povinen přednostně přijmout žáky s místem trvalého pobytu v příslušném obvodu, tedy i žáka zdravotně postiženého. Podle tohoto zákona: *„Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením budou integrovány v případech, kdy to bude možné a žádoucí, do běžných škol, v jednotlivých školách však mohou být zřizovány i jednotlivé třídy, v nichž se bude uskutečňovat vzdělávání těchto jedinců s využitím zejména forem a metod vzdělávání přizpůsobených jejich potřebám nebo mohou být zřizovány celé školy, které budou specializovány na jejich vzdělávání.“* Slova možné a žádoucí lze však vysvětlit různými způsoby a není blíže specifikováno, jak jsou slova zamýšlena.

Vyhláška MŠMT č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Tato vyhláška také upravuje některé náležitosti ohledně vzdělávání žáků se zdravotním postižením. Stanovuje typy školských poradenských zařízení a to pedagogicko psychologickou poradnu a speciálně pedagogické centrum. Tato zařízení mají za úkol poskytovat standardní poradenské služby a to na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školských zařízení. Vyhláška nařizuje, že žák či jeho zákonný zástupce musí být informován o povaze, rozsahu, trvání, cílech a postupech nabízených poradenských služeb a o všech předvídatelných rizicích a nevýhodách, které mohou vyplynout z poskytované poradenské služby či prospěchu, který je možné očekávat, jakož i možných následcích toho, když poradenská služba nebude poskytnuta. Vyhláška dále stanovuje činnosti poradenských služeb, určuje na čem se poradenská pracovitě podílejí a jaké služby poskytují (viz kapitola 2.3 poradenská centra).

Vyhláška MŠMT č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Tato vyhláška nahradila vyhlášku č.127/1997. Tato vyhláška byla změněna vyhláškou č.62/2007 Sb., která byla po té změněna vyhláškou č.227/2007 Sb. a vyhláškou č.326/2008 Sb.

Vyhláška stanovuje, že vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku v běžných školách. Mezi podpůrná opatření se pokládá využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, ale také kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě, oddělené nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka. Vyhláška udává žádost o asistenta pedagoga a jeho hlavní činnosti práce (viz kapitola 2.4.3 asistent pedagoga). Vyhláška dále upravuje, koho je potřeba považovat za žáka s těžkým zdravotním postižením (viz kapitola 1.1 integrace) a co je speciálním vzděláváním žáků se zdravotním postižením zajišťováno (viz kapitola 1.1 integrace).

„Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to dopovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy“ Dle vyhlášky provádí ředitel školy zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání na základě doporučení školského poradenského zařízení a souhlasu zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Školské poradenské zařízení má pak nařízeno sledovat a dvakrát ročně vyhodnotit dodržování postupů a opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu (IVP) a poskytovat žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu. Vyhláška se pozastavuje i nad individuálním vzdělávacím programem. Konstatuje, že IVP „je závazným dokumentem pro zajištění speciálně vzdělávacích potřeb žáka“. Blíže potom ustanovuje, co je individuální vzdělávací plán, pro koho se vytváří, co má obsahovat a jeho zpracování (viz kapitola 2.5 IVP). Zaobírá se také počtem žáků ve třídě běžné základní školy a to tak, že individuálně lze integrovat nejvýše 5 žáků se zdravotním postižením. Tento počet se mi zdá celkem vysoký a nelze dostát individuální péče každému žákovi.

Vyhláška č.323/2008 Sb.

Touto vyhláškou se mění vyhláška č.2/2006 Sb., kterou se pro školy a školská zařízení zřizované Ministerstvem vnitra provádějí některá ustanovení školského zákona. Vyhláška blíže specifikuje zpracování IVP a jeho obsah (viz kapitola 2.5 IVP).

Národní program vzdělávání

Vymezuje hlavní zásady a cíle, oblasti, obsah a výsledky vzdělávání. Stanovuje náležitosti obsahu vzdělávacích programů respektujících speciální vzdělávací potřeby zdravotně postižených a je východiskem pro přípravu rámcových vzdělávacích programů.

Rámcové vzdělávací programy

Specifikují cílové dovednosti a znalosti žáka a odpovídající obsah vzdělávání pro jednotlivé stupně a obory vzdělávání. Jsou určujícím rámcem pro konstruování **školských vzdělávacích programů**. Tyto programy připravují školy při respektování

konkrétních potřeb a podmínek, tedy i speciálních vzdělávacích potřeb dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami.

Stálým a největším problémem v dnešní době je financování a jeho špatné zakotvení ve školském zákoně. Zákony stanovují školskému úřadu povinnost přidělit finanční prostředky na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou zdravotně postižených dětí, jejich částku však nestanovují. MŠMT pošle balíček peněz na každý kraj, který s ním nakládá podle svých potřeb a uvážení. Může je dát na výjimečné talenty, mimoškolní aktivity, zdravé děti..., nikde není stanoveno, kolik je dáno pro integraci. Legislativa dále prikazuje řediteli školy přijmout přednostně děti, které mají trvalý pobyt ve spádovém obvodu školy, odporuje si však tím, že naopak tvrdí, že integrace má být ve školách, kde je to možné. Rodiče se tak dostávají do situace, kdy musí objíždět sami školy a dožadovat se přijetí. Spádová škola je může odmítnout z důvodu nedostatku financí na zajištění jeho vzdělávání. Nebo naopak se rodiče dožadují přijetí (podle zákona „mají nárok“) a škola pak nezvládne takové dítě dostatečně zabezpečit. Zlepšení právního vztahu můžeme nalézt ve stanovení práce asistenta, není již však blíže stanoveno jeho finanční ohodnocení. Je velmi těžké najít osobu, která tuto práci bude vykonávat, protože platy osobních asistentů se pohybují kolem 0,3-0,4 pracovního úvazku učitele.

2. Podmínky integrace

K úspěšné integraci musí být splněny určité podmínky. Kromě seznámení učitele s integrovaným žákem vyžaduje také splnění celé řady organizačních a personálních podmínek. Jak uvádí Novotná a Kremlíčková¹³⁾ musí být pro integraci nezbytně vytvořeny podmínky ekonomické, psychosociální a právní i politické. Podmínky ekonomické řeší úpravu interiérů, poskytnutí speciálních pomůcek a učebnic, snížení počtu žáků ve třídě a financování druhého učitele nebo asistenta. Mezi podmínky psychosociální řadí autorky překonání předsudků a stereotypů v posuzování handicapovaných lidí a odstranění nejistoty z kontaktu s takovýmto člověkem. Podmínky právní a politické jsou stanoveny státem a souvisejí s legislativou a jejím přístupem k integrovaným žákům.

2.1 Přínosy a rizika pro integrovaného i pro integrující dětskou skupinu

Učitel by si měl být vědom přínosů a rizik nejen pro integrovaného žáka ve třídě, ale i pro ostatní zdravé spolužáky. Integrovaní žáci dostávají takovýmto začleněním možnost normální socializace, možnost účastnit se vztahů v běžné společnosti třídy a školy. Učí se tak vzorcům chování u zdravých spolužáků v obvyklém prostředí. Právě sociální učení je zde velmi důležité. Možnost spolupracovat se zdravými jedinci bere většina integrovaných jako pozitivní a příjemnou zkušenost. Ve skupině s vrstevníky tak objevují nové podněty, motivaci, podporuje se jim sebevědomí a uvědomují si vlastní cenu. Takovýto pobyt v běžné třídě jim tedy umožňuje získat nejen vědomosti, dovednosti a návyky, ale umožňuje jim se začlenit se, měřit a sebehodnotit se se skupinou zdravých spolužáků.

Žáky zdravé zase přivádí integrace k poznání a k pochopení myšlení postiženého spolužáka. Učitel by je měl vést k ohleduplnosti, účinné ochraně znevýhodněného a slabšího, k uvědomění si významu vlastní osobnosti a smyslu života. Rozvíjí tím přátelství dětí se speciálními vzdělávacími potřebami s vrstevníky bez postižení, čímž

---

¹³ NOVOTNÁ, M. KREMLIČKOVÁ, M. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*, s.14.

dochází ke snazšímu přijímání rozdílů. V horším případě může vzniknout i situace opačná, kdy postižený žák nebude zdravými spolužáky přijat. Zdraví jedinci se mu budou posmívat a žák se v takovém prostředí nebude cítit dobře. Jeho porucha se může naopak zhoršit. Taková integrace není vhodná.

Aby soužití zdravých lidí a jedinců s postižením přineslo přínos pro obě skupiny, musí být splněny celé řady podmínek a to nejen ekonomických, organizačních a personálních. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami by se měl na vstup do běžné školy předem připravit. Zdraví spolužáci musejí situaci rozumět a měli by vědět, jak mohou pomoci, k tomu je potřeba zasvěceného a vzdělaného učitele. Učitel musí okolnostem rozumět, umět být nápomocen a vést žáky k porozumění situace. Důležitou součástí jsou také vzdělání a informování rodiče žáků a splnění základních pracovních, sociálních a technických podmínek, které se k účasti integrovaného žáka ve školní vzdělávání mohou vázat (dále viz kapitola 2.7 úspěšnost integrace).

2.2 Diagnostika a zařazení do režimu speciálního vzdělávání

Diagnostikou dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je pověřeno speciálně pedagogické centrum (SPC), které zjišťuje rozsah a závažnost handicapu a doporučuje k zařazení do režimu speciálního vzdělávání. Děti se smyslovým, tělesným či mentálním postižením jsou již vyšetřeny před nástupem do první třídy základní školy a jsou hned od počátku do třídy integrovány. Učitel má již od počátku stanovenou diagnostiku žáka a spolupracuje již s daným centrem, kam dítě docházelo.

Pokud se u neintegrováných dětí vyskytnou problémy během školního roku, měl by učitel doporučit žáka k vyšetření na odborné pracoviště, většinou do pedagogicko-psychologických poraden. Často se jedná o specifické poruchy učení nebo chování. V tomto případě vyšetření probíhá na základě písemné žádosti zákonného zástupce o vyšetření a pedagogickém zjištění školy, které zpracovává třídní učitel. Pro učitele je důležité vědět, co by mělo být vypracováno v žádosti. Ta by měla obsahovat podrobný popis obtíží žáka, kdy se projevují, která preventivní opatření byla již prováděna – konzultace s rodiči, podrobný výpis jejich spolupráce a rady s odborníky. Měly by být vypsány informace o dítěti, jeho spolupráce, aktivita ve výuce, výchovné obtíže a

informace, zda je dítě v péči jiných odborníků (psychiatr, psycholog, SPC, neurolog apod.). Na základě těchto informací zpracuje pedagogicko psychologická poradna psychologickou a speciálně-pedagogickou zprávu, popřípadě dále odborný posudek pro integraci dítěte mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, který poté slouží k žádosti o integraci. Škola po vydání takového rozhodnutí zpracuje individuální vzdělávací plán.

Na konci doby platnosti posudku by měl žák podstoupit kontrolní vyšetření, které se provádí na základě písemné žádosti zákonného zástupce o kontrolní vyšetření a pedagogické zjištění školy (sepsané třídním učitelem), který obsahuje vývoj vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, průběh vzdělávání, docházku, zhodnocení, připomínky, spolupráci... Poradna pak může podle diagnostiky prodloužit integraci žáka - pokračovat v zařazení do režimu speciálního vzdělávání.

Rodiče žáka se speciálními vzdělávacími potřebami mohou vzdělávat žáka ve speciálním zařízení nebo integrovat do běžné základní školy. Pokud o integraci uvažují rodiče předem, jsou vhodné konzultace s odborníky. Bylo by dobré, navštívit včas vybranou školu a seznámit ředitele s představami o vzdělávání integrovaného žáka.

2.3 Poradenská pracoviště a jejich vztah k integraci

Poradenská zařízení radí v otázkách dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, vyjadřují se k rozhodování rodičů při volbě typu školy a vyhotovují potřebné doklady a odborné posudky. Tato pracoviště také velmi často spolupracují s učitelem, pomáhají mu a radí v práci s integrovaným žákem. Činnost poradenských služeb ve školách uvádí vyhláška MŠMT č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, podle níž *„jsou obsahem poradenských služeb i činnosti napomáhající školské integraci žáků se zdravotním postižením. Konkrétně stanoví, že poradenská zařízení přispívají zejména k:*

- *vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů integrace žáků se zdravotním postižením*
- *vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění*

- rozvíjení pedagogicko-psychologických a speciálně pedagogických znalostí a profesních dovedností pedagogických pracovníků ve školách a školských zařízeních
- zmírňování důsledků zdravotního postižení a prevenci jeho vzniku“

Dle této vyhlášky „poskytuje poradna pedagogicko-psychologické služby, speciálně-pedagogické poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků. Zejména v těchto oblastech:

- Přípravenost žáků na povinnou školní docházku, zařazení žáka do příslušné školy a třídy a vhodnou formou jeho vzdělávání, při přijímání žáků do škol, dále provádí příslušná vyšetření pro zařazení žáků do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s opravenými vzdělávacími programy pro žáky se zdravotním postižením.
- Zjišťuje speciálně vzdělávací potřeby žáků ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením, a vypracovává odborné posudky a návrhy opatření pro školy a školská zařízení na základě výsledků psychologické a speciálně-pedagogické diagnostiky.
- Poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji.
- Poskytuje metodickou podporu škole.
- Prostřednictvím metodiky prevence sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence.“

V odborném posudku (SPC, PPP) musí být uvedeno, zda zdravotní postižení dítěte opravňuje k zařazení do speciální školy, školského zařízení, nebo k integraci do běžné školy. Musí být uvedena jeho platnost, jméno pracovníka poradny, který bude spolupracovat a konzultovat s učitelem třídy, kde je integrovaný žák zařazen. Dále by se posudek měl vyjadřovat k účasti dalšího odborníka ve výuce (asistent) a snížení počtu dětí ve třídě. Měl by obsahovat, kterými kompenzačními pomůckami nebo speciálně učebními pomůckami, speciálními učebnicemi a učebními texty je nutné žáka vybavit.¹⁴⁾ Učiteli se tak dostane přesných informací, na co má integrovaný žák nárok,

---

¹⁴⁾ MERTIN, V. Individuální vzdělávací program , s.54.

jaká péče mu má být poskytnuta a s kterým pracovníkem může práci s tímto žákem konzultovat.

Speciálně pedagogické centrum (SPC)

Speciálně pedagogická centra začala vznikat v roce 1991 na základně vyhlášky MŠMT ČR č. 399/1991 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách. Jsou to centra odborných pracovišť resortu školství, která bývají zřízena při některé speciální škole. Dělí se na centra pro jednotlivé druhy postižení: mentální, sluchové, řečové, tělesné, zrakové a kombinované. SPC vede evidenci dětí se zdravotním postižením ve spádové oblasti. Centra poskytují diagnostické, poradenské, terapeutické a metodické činnosti pro žáky se zdravotním postižením, jejich rodiče či zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, kteří přicházejí do kontaktu s postiženým dítětem, a široké veřejnosti. SPC se zabývá vyšetřením dětí (viz příloha č.2a) dle potřeby zařazení do systému vzdělávání, vydáním odborných posudků, připravují podklady k rozhodnutí o zařazení dítěte nebo žáka do základních škol. Sledují a vyhodnocují vhodnost zařazení a jejich školní úspěšnost. Vypracovávají odpovídající speciálně pedagogický posudek, ze kterého pak mohou učitelé vycházet při výběru nejvhodnějších výukových postupů a pomůcek a slouží řediteli k zdůvodnění navýšení financí. Posudky jsou podkladem pro stanovení individuálního výchovně vzdělávacího plánu, výběru vhodných kompenzačních pomůcek či pomoc osobního asistenta (viz příloha č.2b). Učitel se na tato centra může obrátit s pomocí o zapůjčení vhodných kompenzačních pomůcek, učebnic a didaktických materiálů jak pro sebe, tak i pro rodiče žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pedagogicko psychologická poradna (PPP)

Tyto poradny se zabývají zejména psychologickým a speciálně pedagogickým vyšetřením a zajištěním psychologické a speciálně pedagogické péče žákům se specifickými poruchami učení a chování. Poradna provádí vyšetření žáků škol a školských výchovných zařízení a vypracovává o nich posudky především pro školy, školská výchovná zařízení a zákonné zástupce žáků. Dále zjišťuje připravenost dětí pro povinnou školní docházku a doporučuje vhodné formy vzdělávání, zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro děti se

zdravotním postižením, poskytuje poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji. Nabízí metodické podpory školám. Všechna vyšetření dětí jsou realizována se souhlasem zákonných zástupců a na jejich žádost. Učitel by měl tuto poradnu doporučit rodičům při výskytu větších problémů v učení nebo chování žáka.

Poradenská zařízení organizací zdravotně postižených jsou jednotlivé organizace podle typů postižení, mají až podrobnou znalost problémů vyplývajících z daného postižení. (viz příloha č.2c)

Střediska výchovné péče poskytují všestrannou preventivní speciálně-pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem či projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti.

Pokud žák se speciálními vzdělávacími potřebami navštěvoval některou z poraden již v předškolním věku (většinou se jedná o tělesná, smyslová či mentální postižení), spolupracuje učitel nadále s touto poradnou, která žáka již zná. Pokud dojde k zjištění výukových či výchovných problémů během školní docházky, většinou se nejprve spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou v místě bydliště.

2.4 Pedagogická opatření v procesu vzdělávání integrovaných žáků

První, kdo se o integraci dozvídá a žáka přijímá, je ředitel školy. Měl by třídnímu učiteli integrovaného žáka dát možnost se na práci dostatečně připravit. Další důležitou osobou, která učiteli může významně pomoci je asistent integrovaného žáka, pokud na něho má dítě nárok. Je to osoba, která je schopna učiteli velmi usnadnit práci a přispět k úspěšné integraci.

2.4.1 Ředitel školy

Ředitel školy je odpovědný za školu jako celek. V oblasti integrace hned od počátku jedná s rodiči, přijímá dítě do školy a vytváří mu základní podmínky pro úspěšné vzdělávání. Rozhoduje o jeho přijetí, určuje třídu a učitele. Ředitel základní školy by měl mít ještě před vykááním integrovaného žáka jeho diagnostiku ve statickém výkazu, kterou zpracuje speciálně pedagogické centrum nebo pedagogicko-psychologická poradna na základě vlastního odborného vyšetření, na lékařské vyjádření nebo případně vyjádření dalších odborníků. Ředitel by měl po přijetí dítěte vydat rodičům rozhodnutí o jeho zařazení do třídy. Jedná se o dokument, jehož vydání řediteli nařizuje zákon.

Ředitel musí zajistit učiteli integrovaného žáka podmínky pro přípravu na práci s tímto žákem (např. konzultace s pracovníky SPC, návštěvy speciálních škol příslušného typu, účast na seminářích pro učitele integrovaných žáků, proplacení nákupu odborné literatury...). Je povinen zabezpečit zpracování individuálního vzdělávacího plánu (IVP) pro každého integrovaného žáka, a to nejdéle do měsíce od data vřazení žáka do kmenové třídy. IVP zpracovává třídní učitel spolu s ostatními odborníky. Ředitel na něj dohlíží a poté IVP schvaluje. Spolupracuje s učitelem integrovaného žáka a měl by brát v úvahu jeho návrhy a připomínky. Ředitel zpracovává ekonomické požadavky na zabezpečení vzdělávání a výchovy žáka na základě odborného návrhu SPC nebo PPP, tyto požadavky pak předkládá příslušnému školskému úřadu.

2.4.2 Učitel integrovaného žáka

Učitel se podílí na zpracování individuálního vzdělávacího plánu pro integrovaného žáka, zodpovídá za jeho naplňování, průběžné vyhodnocování a případnou kontrolu. Učitel spolupracuje s asistentem (je-li ve třídě přítomen) i s rodiči integrovaného žáka. Využívá služeb a pomoci speciálně-pedagogického centra, konzultuje s pověřeným pracovníkem centra, který sleduje integraci konkrétního dítěte a může mu pomoci v podmínkách integrace, s organizací třídy, v metodách vyučování a možnosti spolupráce s asistentem.

2.4.3 Pedagogický a osobní asistent

Asistenta učitele je především potřeba u dětí s těžkým tělesným postižením či postižením mentálním, kde je vyžadován natolik individuální přístup, že by učitel neumožňoval věnovat se celé třídě. O asistentovi ve třídě rozhoduje doporučení poradenského pracoviště (PPP, SPC), vnitřní podmínky a možnosti školy, souhlas ředitele, atmosféra ve třídě a možnosti pomoci od spolužáků. Asistent pracuje podle pokynů třídního učitele po celou dobu vyučování, podílí se na sestavování IVP, účastní se schůzek a konzultací týkající se integrovaného žáka. Jeho konkrétní náplň by mělo určit v doporučení speciálně pedagogické centrum. Může se skládat od obslužných činností až po podporu vzdělávání.

Profese asistenta může mít dva směry. V prvním případě se jedná se o osobního asistenta, který zajišťuje pomoc při nezbytných sebeobslužných činnostech integrovaného žáka (převlékání, výživa, pomoc při pohybu,..), ale také přípravu pomůcek na vyučování, dopomoc při některých výchovně vzdělávacích činnostech, používání přiměřených podpůrných prostředků a pomůcek. Tohoto asistenta si většinou rodiče sami zajišťují a hradí z příspěvků na péči. Druhým typem je pedagogický asistent nebo také asistent učitele, který zajišťuje speciálně pedagogické metody výuky čtení, psaní a počítání, podporuje smyslové vnímání, pozornost, koordinaci, myšlenkové operace, způsoby chování, může zajišťovat i logopedické činnosti, výuku znakové řeči pro integrovaného jedince.

K hlavním činnostem asistenta se vyjadřuje vyhláška MŠMT č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, podle níž jsou hlavními činnostmi asistenta pedagoga *„pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.“*

Nesmíme zapomenout, že i při spolupráci s asistentem učitel stále nese zodpovědnost za vzdělávání žáka, zadává a kontroluje úkoly, hodnotí výsledky i chování integrovaného žáka.

Díky zapojení asistenta do práce má učitel možnost pracovat nejen s integrovaným dítětem, ale celou třídou plynuleji a efektivněji. Pro učitele je asistent velkým přínosem. Takto popsaná náplň práce je však velmi obecná a nepředepisuje

detailněji konkrétní činnosti asistenta. Záleží na konkrétní a aktuální dohodě učitele a dotyčného asistenta.

Jako příklad náplně práce osobního asistenta (viz příloha č.1) uvádím z materiálů z klubu Klubíčko Beroun¹⁵. Jedná se o asistenta k integrovanému žákovi s tělesným postižením se slabším IQ. Obsahem jeho práce je nutná osobní asistence, fyzická pomoc a řádná péče dle aktuálních pokynů rodičů, pedagogů a terapeutů a to po dobu školního vyučování. Stará se o základní potřeby svěřeného žáka, hygienické potřeby a pracuje se speciálními pomůckami. Tento asistent zodpovídá za uspokojení specifických potřeb žáka, jeho bezpečnost v době od převzetí od rodičů až po předání dítěte rodičům. Pokud se žák nemůže zapojit do připraveného programu, ručí za program náhradní, odpovídající jeho specifickým schopnostem, potřebám a přáním.

2.5 Individuální vzdělávací plán (IVP)

Poprvé byla dána učitelům možnost vypracovat pro postiženého žáka individuální vzdělávací plán v roce 1992 pokynem MŠMT k zajištění péče o děti se specifickými poruchami učení na základních školách. V současné době je vypracování IVP v ČR povinností pro všechny žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, u kterých škola žádá příplatek na postižení. Pro IVP jsou využívány termíny jako individuální výukový plán, individuální studijní plán, individuální učební plán nebo individuální učební program. IVP (viz příloha č.2d) je typ dokumentu, který plánuje obsah vzdělávání jednotlivého žáka podle jeho specifických potřeb, nestanovuje jen cíle a obsah výuky, ale popisuje užité formy a metody, personální, materiální a organizační zabezpečení vzdělávání konkrétního žáka.

Tvorbu IVP je povinen zabezpečit ředitel školy a to do měsíce od data vřazení žáka do kmenové třídy. Na jeho vytváření se podílí třídní učitel, učitelé ostatních předmětů, výchovný poradce, pokud je možno, tak i speciální pedagog a asistent učitele. Je zpracován ve spolupráci s pracovníky odborných pracovišť a někdy i lékařem, mohou se účastnit i rodiče, kteří se k němu vyslovují a dávají souhlas. IVP nakonec schválí ředitel školy. Nezbytným předpokladem pro vzdělávání žáka podle tohoto plánu

---

¹⁵ Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR Klub Klubíčko Beroun: Kompetence, zodpovědnost a náplň práce jednotlivých pracovníků

i pro nárokování dalších finančních prostředků ze státního rozpočtu, je odborný posudek.

Vyhláška č.323/2008 Sb., Individuální vzdělávací plán říká, že „*individuální vzdělávací plán podepsaný ředitelem školy a žákem nebo studentem se stává součástí osobní dokumentace žáka nebo studenta. V případě individuálního vzdělávacího plánu nezletilého žáka se vyžaduje též podpis zákonného zástupce nezletilého žáka.*“

IVP by se měl sestavovat na celý školní rok, někdy však může stačit na půl roku. Jeho obsah lze v průběhu podle potřeb přizpůsobit aktuálním požadavkům žáka a přikládat k němu dodatky. Je vypracován pro všechny předměty, v kterých se integrovaný žák vzdělává. Vypracovává se krátce a rámcově v písemné formě. Ředitel školy pak program schvaluje. Výsledky se hodnotí slovně. K časovému omezení vypracování se vyjadřuje vyhláška MŠMT č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, která stanovuje, že IVP „*má být vypracován zpravidla před nástupem žáka do školy, nejpozději však jeden měsíc po nástupu žáka do školy nebo po zjištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka*“ ... „*Za zpracování individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy.*“

„*Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.*“ (Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných) Vytváření IVP dále předpokládá kvalitní znalost dítěte s postižením a jeho druhu postižení, důvěrnou znalost integrujícího prostředí, diagnózu odborného pracoviště a pedagogickou diagnózu ve škole, kterou provádí učitel a odborné pracoviště. Plán je utvářen s přihlédnutím k současnému stavu dítěte a respektuje jeho individuální schopnosti.

IVP umožňuje žákovi pracovat podle jeho schopností a individuálním tempem, protože vychází z jeho současné úrovně a staví na jeho dosavadních vědomostech a

znalostech, takže na něj neklade nesplnitelné požadavky. Obsahuje úpravu učební látky a učebních postupů (úlevy a tolerance s ohledem na nejzávažnější potíže) a kroky vedoucí ke kompenzaci, nápravě a zmírnění vlivu prokázané poruchy. Stanovuje konkrétní výukové a výchovné cíle, strukturu výuky, postupy, metody, speciální pomůcky a další služby (počet žáků ve třídě, pomoc asistenta...), které jsou nutné k dosažení stanovených cílů. Stanovuje metody a termíny ověřování výsledků. IVP shrnuje současnou úroveň dovedností a schopností dítěte. Dále obsahuje osobní údaje žáka, výklad odborných vyšetření, spolupráci se zákonnými zástupci, jméno pracovníka odborného pracoviště, se kterým škola spolupracuje, účast dalšího pracovníka (asistent...) a podpisy všech zúčastněných.

Obsah plánu je široce vymezen ve vyhlášce č.323/2008 Sb., Individuální vzdělávací plán, bližší definování obsahu nalezneme ve vyhlášce MŠMT č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných:

„Individuální vzdělávací plán obsahuje (232/2008)

- a) vzdělávací cíle,*
- b) metody a způsoby vzdělávání,*
- c) podmínky pro vzdělávání (časový rozpis a materiálně technické zabezpečení),*
- d) vyčlenění pedagogických pracovníků pro konzultace,*
- e) způsoby a lhůty ověřování získaných znalostí, schopností a dovedností.“*

„Individuální vzdělávací plán obsahuje: (73/2005)

- a) údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění,*
- b) údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, ..., volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, ...,*
- c) vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah...,*
- d) seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka ...,*

e) *jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka,*

f) *návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává,*

g) *předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu*

h) *závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.*“

Výsledky a kontrolu plnění IVP lze zjistit splněním stanovených cílů, ke kterým se využívají didaktické testy oficiálně vydávané nebo připravené učitelem. Pokroky ověřují i nezávislí odborníci.

Školská poradenská zařízení mají podle vyhlášky MŠMT č.73/2005 Sb. „*sledovat a dvakrát ročně vyhodnocovat dodržování postupů a opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu a poskytuje žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu. V případě nedodržování stanovených opatření informuje o této skutečnosti ředitele školy.*“

Většina pedagogů má s tvorbou a realizací IVP ještě potíže. V mnoha případech dochází k stereotypnímu opisování šablon. Učitel by měl být schopen správně posoudit individualitu integrovaného žáka. Tyto problémy by jim ale ředitel spolu s výchovnou poradkyní měl pomoci překonat, aby se nestaly příčinou nechtěné a neúspěšné integrace žáka.

2.6 Hodnocení žáka

Hodnocení žáka je zpětnou vazbou jak pro samotného žáka, tak pro jeho rodiče a samozřejmě i učitele. Integrovaný žák je hodnocen podle plnění svého individuálního vzdělávacího plánu. Je posuzován jeho aktuální výkon ve vztahu k předcházejícím výkonům. Při posuzování musí učitel přihlížet k povaze jeho postižení nebo znevýhodnění. Jedním z cílů hodnocení je dát integrovanému žákovi možnost prožít

pocity úspěšnosti. Učitel by ho měl chválit za každou projevenou snahu a sebemenší pokrok.

Během roku je většinou žák se speciálními vzdělávacími potřebami hodnocen spolu s ostatními zdravými spolužáky známkami nebo slovně. V pololetí a na konci školního roku dostává většinou na příhodný typ formuláře vysvědčení hodnocení slovní (viz příloha č.2e), kde je uvedeno, že byl vzděláván podle individuálního vzdělávacího plánu. Učitel by měl i ostatním žákům vhodným způsobem vysvětlit rozdílný přístup k hodnocení k těmto dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Slovní hodnocení nepopisuje pouze dosaženou úroveň integrovaného žáka ve vztahu k cíli vyučování a k jeho možnostem, tedy jeho výkon, ale také úroveň myšlení, samostatnost, motivaci, kvalitu slovního projevu, dovednosti spolupráce, charakterová vlastnosti, postoje žáka, jeho úsilí a snahu. Toto hodnocení tedy pouze nekonstatuje výsledek, ale hledá jiné cesty a možnosti ke zlepšení a pokračování ve vzdělávání. Učitel se snaží najít pravděpodobné příčiny dosaženého stavu a návrhy, jak dosáhnout zlepšení a jak zvládnout přetrvávající nedostatky. Hlavními pozitivy slovního hodnocení je nevytváření možnosti porovnávat výkony s jinými silnějšími žáky. Učiteli umožňuje klást důraz na pozitivní výsledky, které mohou žáka povzbudit, umožňuje přiblížit se individualitě žáka, hodnotit jeho výkony v nejrůznějších situacích a etapách osvojování činností, dovedností, znalostí. Učiteli však přináší také některé problémy, je časově náročnější, musí žáka dostatečně poznat, musí o něm přemýšlet, hledat vhodné způsoby a prostředky ke zlepšení. Učitelé nejsou dostatečně vybaveni k provádění pedagogické diagnózy. Občas mají problémy s interpretací, používáním obsahově jasných a jednoznačných formulací. Učitel by měl při formulaci slovního hodnocení nejprve uvést úspěchy žáka a až následně uvést nedostatky, neúspěchy a problémy. Vždy pak musí sdělit cestu k nápravě.

2.7 Úspěšnost integrace

Jak jsem již uvedla na začátku kapitoly, podle Novotné a Kremlíčkové¹⁶⁾ musí být pro integraci nezbytně vytvořeny podmínky ekonomické, psychosociální a právní i politické. Úspěšnou integraci dítěte s postižením do běžných škol ovlivňuje však i spousta dalších faktorů. Mezi základní faktory bych vyjmenovala zejména žáka samotného, rodiče a rodinu, školu, učitele, poradenství a správnou diagnostiku a prostředky speciálně pedagogické podpory (jako osobní asistent, rehabilitační, kompenzační a učební pomůcky, úprava vzdělávacích podmínek) a také architektonické bariéry.

Bylo by vhodné, kdyby se učitel mohl pro integraci rozhodnout z vlastní vůle a nebýt do přijetí žáka se speciálně vzdělávacími potřebami nucen. V praxi je však učitel postaven před skutečnost, že integrovaný žák je ve třídě umístěn a musí se této realitě přizpůsobit. Práce s takovýmto žákem ve třídě mu přináší „úkoly navíc“, klade větší nároky na odborný i lidský přístup jak ke zdravým, tak k integrovaným dětem. Učitel by měl handicapu dítěte rozumět a být s ním seznámen. Vhodné by bylo speciálně pedagogické vzdělání učitele. Bohužel většina učitelů toto vzdělání nemá, a proto by jim měl ředitel umožnit vzdělání ve speciálně-pedagogických rozšiřujících kurzech. Učitel by měl spolupracovat s rodiči žáka. Rodiče integrujícího žáka s integrací musí souhlasit a být o průběhu informováni, zařazení jejich dítěte do běžné školy pro ně nese vyšší nároky na spolupráci se školou, na speciální přípravu a pochopení nezdarů a selhání, které jsou častější než u zdravého žáka. Zdravé žáky by měl učitel seznámit s tím, proč takové okolnosti nastaly, co je způsobilo a jak mohou pomoci. Jejich rodiče by měli být se situací seznámeni a ujištěni, že jejich dětem se dostane neomezené péče a tento zvolený postup bude i pro jejich děti přínosem.

Neméně důležitá jsou přání a postoje samotného integrovaného žáka. Na vstup do běžné školy by měl být předem připravován a motivován, aby se zvládl účastnit běžného života školy. Žákovi musí být poskytnuta speciální individuální péče, učební pomůcky, úprava interiéru školy, pracovních míst ve třídě... Základní školy většinou nemají potřebné speciální pomůcky. Mohou si je půjčit ze speciálně-pedagogického centra, zakoupit z prostředků příplatku na zdravotní postižení nebo je možné využití

---

¹⁶⁾ NOVOTNÁ, M. KREMLIČKOVÁ, M. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*, s.14.

osobních pomůcek žáka zapůjčených z domova. Nejvhodnější pro integrovaného žáka je škola co nejbližže jeho bydliště a splňující alespoň určité minimální požadavky - architektonické bariéry a schopnost poskytnutí speciálních pomůcek. Důležitá je dobrá atmosféra školy, její výchovné metody a vzdělávací možnosti. Významný není pouze vztah zdravých žáků k žákovi integrovanému, ale také vztah integrovaného žáka k „běžné“ společnosti.

3.1 Učitel, jeho kompetence pro práci s integrovaným žákem a práci ve třídě

Učitel by měl dostát příslušnou přípravou se na integrovaného žáka ve třídě. Jeho práci jeho nastavením. Srozumitelně se s integrovaným dítětem a jeho handicapem. Vhodně by bylo, kdyby měl možnost navštívit třídu, kde již intenzivně probíhá nebo speciální škola daného typu postižení. Je však dobré, pokud má učitel možnost zúčastnit se seminářů pro učitele integrovaných žáků. Měl by být dobře seznámen s touto problematikou. Tak by bylo řešení, pro učitele probíhá také vzdělávání integrovaného žáka „klíčový návod“, což znamená „klíčové“ práce učitele v dané škole, jedna je o další úroveň ve třídě, vzhledem k výstupům. Individuální práce s dítětem. Učitel je odpovědný také více využívat skupinové práce dětí, využívat nejrůznější způsoby práce, dělit hodiny na dílčí úseky. Měl by také individuální přístup a diferenciaci práce pro integrovaného žáka. Učitel také musí pro vytváření upravené rozvrhu třídy ve třídě, upravovat látku a pracovní listy a používat pomůcky.

Kompetence učitele jsou důležitou profesní kompetencí, kterou by měl být ověřeno, aby mohl efektivně řídit svou třídu. Měli bychom konstatovat, že učitel má různé kompetence, které by měl mít jako každý učitel a dovednosti v oblasti učebního plánování, ale také psychologická odolnost a flexibilita vzhledem. Důležitá je také schopnost práce s hodnotovými orientacemi, učitel dovednosti jako schopnost rozlišit mezi pozitivem a negativem, jako učitel integrovaných žáků, problémy, spolupráce, učitel by měl mít dobré znalosti v oblasti (vzdělávání, zdravotní péče) a možnost vstupu zdravotní péče, zdravotní a sociální služby, spolupráce s rodiči, učitel by měl mít také schopnost nastavení práce s dítětem, vhodné řešení problémů a nastavení záměrů, měl by mít organizační schopnosti, ověřit

3. Práce začínajícího učitele s integrovaným žákem

Právě učitel je rozhodujícím činitelem v oblasti výchovy a vzdělávání. Může značně ovlivnit úspěšnost integrace. Záleží na jeho přístupu k povolání, jeho osobnosti, vzdělání, schopnostech a trpělivosti. Důležitý je jeho vztah k dětem, přístup k vyučování a používaným metodám.

3.1 Učitel, jeho kompetence pro práci s integrovaným žákem a prací se třídou

Učitel by měl dostat příležitost připravit se na integrovaného žáka ve třídě ještě před jeho nástupem. Seznámit se s integrovaným dítětem a jeho handicapem. Vhodné by bylo, kdyby měl možnost navštívit třídu, kde již integrace probíhá nebo speciální školu daného typu postižení. Je také dobré, pokud má učitel možnost zúčastnit se seminářů pro učitele integrovaných žáků, které ho hlouběji seznámí s touto problematikou. Jak už bylo řečeno, pro učitele představuje vzdělávání integrovaného dítěte „úkoly navíc“, nad rámec „běžné“ práce učitele základní školy, jedná se o další nároky na přípravu, vzdělávání a schopnost individuální práce s dítětem. Učitel pravděpodobně bude více využívat skupinové práce dětí, zavádět netradiční způsoby výuky, dělit hodiny na dílčí úseky. Nutný je také individuální přístup a diferenciacce práce pro integrovaného žáka. Učitel bude muset pro vyučování upravit rozložení žáků ve třídě, upravit lavice a pracovní místa a prostor pro odpočinek.

Kompetence učitele jsou souborem profesních dispozic, kterými by měl být vybaven, aby mohl efektivně vykonávat své povolání. Můžeme konstatovat, že mezi důležité kompetence, které by měl mít jsou nejen znalosti a dovednosti vzdělání a odborná příprava, ale také psychická odolnost a fyzická zdatnost. Důležité jsou také osobní postoje a hodnotové orientace, osobní dovednosti jako schopnost rozdělit svoji pozornost mezi žáky zdravé a žáky integrované, řešení problémů, spolupráce, kritické myšlení, dále dobré osobní vlastnosti (zodpovědnost, důslednost, přesnost) a sociální a emoční schopnosti, jako empatie, porozumění a tolerance, objektivnost, spravedlnost sociální citění, optimismus. Učitel by měl být schopen individuální práce s dítětem, vhodného řešení problémů a iniciování změn, měl by mít organizační schopnost, osobní

zodpovědnost a schopnost spolupráce. Kompetence získávají postupně, nejdříve v přípravě na profesi, poté se rozvíjí v průběhu profesní dráhy získáváním zkušeností a dalším vzděláváním.

3.2 Specifika učitelské profese na začátku učitelské dráhy

Každý absolvent vysoké školy se ve svém novém zaměstnání - nástupu do praxe setkává s problémy, nejistotou, pochybnosti o sobě a chybami. Musí se zorientovat na svém pracovišti, seznámit se s kolegy, povinnostmi, které jsou na něho kladeny a uspořádáním práce. Specifikum učitelské profese se vyznačuje rozmanitostí profesních činností. Náročnost tohoto povolání se pomalu nezvyšuje, učitel musí vše zvládnout hned od počátku. Řeší organizaci celého školního roku, která s sebou přináší mnoho formulářů, vyplňování a vedení agendy žáků. Vytváří přípravy na vyučování, vyučuje a reflektuje. Řeší mnoho obtížných a nepředvídatelných výchovně vzdělávacích situací, za které nese plnou zodpovědnost. Musí vést, vzdělávat, rozvíjet a hodnotit desítky žáků a poskytovat jim individuální pomoc. Nesmíme zapomenout na možné suplování a dozory. Učitel se dostává do kontaktu s rodiči žáků, s vedením školy, s pracovníky místních kulturních a vzdělávacích institucí. To vše souběžně, s časovým omezením, psychickou a odbornou náročností. Svě názory, chování, oblékání a vyjadřování musí přizpůsobit posuzování veřejnosti, která od něho očekává vystupování na vyšší úrovni. Začínající učitel na tuto práci musí vynaložit mnohem větší snahu než učitel zkušený. Na začátku své profese nemá ještě tolik zkušeností, proto potřebuje v tomto období povzbudit, poučit a poradit. Jeho práce nezávisí pouze na přípravě během studia, vzdělanosti a pracovních podmínkách. To jak situaci zvládne, záleží i na jeho charakterových vlastnostech a schopnostech řešit nastávající problémy.

Nedostatky u začínajících učitelů byly zkoumány už od konce 60.let 20.století. Z výzkumů vyplynulo:

- Podle průzkumu B. Klementa¹⁷⁾ v roce 1969 byla zjištěna nízká úroveň jazykového vyjadřování, deformované písmo, metodická neobratnost,

---

¹⁷ ŠIMONÍK, O. *Začínající učitel*, s. 33.

neznalost školní administrativy, nejistota při řešení výchovných problémů, při klasifikaci a při jednání s rodiči.

- Průzkum M. Kocandy¹⁸⁾ z roku 1969 uvádí nesprávný vztah k povinnostem, nízkou odpovědnost a nechuť podřídit své zájmy potřebám školy. Začínajícím učitelům chybí zásadovost, touha po prohlubování vzdělávání, malá náročnost k sobě i jiným, důslednost, pořádkumilovnost a společenské vystupování. Neumějí jednat s rodiči, mají potíže se zadáváním úkolů, s opravami písemných prací a s klasifikací.
- V roce 1972, 1974 provedl další výzkum E. Miklovič¹⁹⁾, který konstatoval, že mladí učitelé často nedoceňují význam písemné přípravy na vyučovací hodinu, úzkostlivě se drží učebnice, probírají učivo, ale nemyslí na cíl. Nedovedou odhadnout přiměřené kvantum poznatků, které lze v hodině probrat, cítí se především učiteli, ale málo vychovateli a hlavní cíl vidí v předávání poznatků.
- Potíže při zvládnutí žáků po stránce kázeňské, získání autority, uplatňování aktivizačních metod, stanovení a vytipování specifických výukových cílů uvádí výzkum Z. Kalhouse²⁰⁾ z roku 1986-87. Dále uvádí problémy při využití didaktické techniky a zacházení s ní, vymezení základního učiva, správných formulací učebních úloh a orientace v učebních osnovách, stanovení rozsahu učiva tam, kde nejsou učebnice, neschopnost přizpůsobit vyučování věku žáků.
- Průzkum z roku 1988 provedený V. Pařízkem²¹⁾ uvádí jako potíže začínajících učitelů zvládnutí třídy, udržení kázně a pozornosti žáků, aktivizace třídy, komunikativní dovednosti, vystupování před třídou, spisovná mluva, správná formulace otázek a přesnost vyjadřování, kontakt se žáky a vhodný přístup k třídě, přijetí role učitele, didaktické problémy spojené s výběrem a s uspořádáním učiva, s volbou vhodné vyučovací metody, s reakcí na chyby a dotazy žáků a konkretizace učiva.

---

¹⁸ Tamtéž, s.33.

¹⁹ Tamtéž, s.34.

²⁰ Tamtéž, s.33.

²¹ Tamtéž, s.34.

Myslím, že většina těchto problémů potkává začínající učitele i v současné době. Je to velkou náročností kladenou na učitele již v začátcích praxe. Největší strach mají studenti z nezvládnutí navázání kontaktů se žáky, z neodhadnutí času na vyložení látky, z nečekaných situací, z objektivního hodnocení žáka, z nerespektu kolegů, žáků a rodičů, z nezvládnutí morálky u žáků, nedostatečné motivaci k práci a neukázněnosti svěřených dětí. Učitel s integrovaným žákem ve třídě musí navíc svou pozornost rozdělit ještě k tomuto žákovi, individuálně se mu věnovat, připravovat mu alternativní látku, spolupracovat se speciálním pedagogem a odbornými pracovišti, vyučovat ho podle jeho individuálního vzdělávacího plánu.

4. Shrnutí teoretické části

Posun ve vnímání nemocí postižených jedinců začal v 18.století s rozvojem lékařských věd. Po druhé světové válce začaly vznikat pro studenty obory zabývající se problematikou speciální pedagogiky. Tímto byl položen kámen k integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Integrace v dnešní době znamená umístění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné školy a to s odpovídající podporou a službami. Podle zákona 561/2004 mají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami právo na vzdělávání pomocí specifických forem a metod a na vytvoření zvláštních podmínek, které jejich vzdělávání umožní. Integrovaní žáci dostávají takovými začleněním možnost normální socializace, možnost účastnit se vztahů v běžné společnosti třídy a školy. Spoluprací se zdravými jedinci se učí chování v obvyklém prostředí. Žáky zdravé naopak přivádí k poznání a pochopení myšlení postiženého spolužáka a k ohleduplnosti k takovýmto lidem. Úspěšnost integrace žáka se speciálně vzdělávacími potřebami do běžné školy ovlivňuje množství faktorů. Mezi ně patří nejen zasvěcený a vzdělaný učitel, ale také přístup samotného žáka, rodičů, školy, poradenství... Závisí na správné diagnostice, prostředcích speciálně pedagogické podpory a architektonických bariérách.

Integraci umožnila vyhláška č.291/1991 Sb., která dala možnost zřizování speciálních tříd pro zdravotně postižené při základních školách. Stanovuje, že ředitel může přijmout žáka s postižením smyslovým a tělesným a vadou řeči. Žáka se speciálními vzdělávacími potřebami určuje zákon č.561/2004 Sb. a blíže pak vyhláška MŠMT č.73/2005 Sb. Někteří žáci jsou vyšetřeni ještě před nástupem do první třídy. Při vzniklých potížích během školního roku by měl učitel doporučit žáka k vyšetření na odborné pracoviště – většinou se pak jedná o specifické poruchy učení nebo chování. Poradenská zařízení poté radí v otázkách vzdělávání integrovaných dětí, vyhotovují potřebné podklady, odborné posudky, spolupracují s rodiči a konzultují s učitelem takového žáka. Mezi odborná pracoviště nejčastěji patří pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, poradenská zařízení organizací zdravotně postižených a střediska výchovné péče.

Ředitel školy žáka přijímá, dohlíží na sestavování individuálního vzdělávacího plánu, který poté schvaluje a zpracovává ekonomické požadavky na zabezpečení

vzdělávání a výchovy žáka, které pak předkládá příslušnému školskému úřadu. Učitel vytváří individuální vzdělávací plán (spolu s učiteli ostatních předmětů, výchovným poradcem, pokud je možno, tak i speciálním pedagogem, asistentem učitele, pracovníky odborných pracovišť, lékařem i rodiči), kontroluje ho a spolupracuje s odbornými pracovišti. IVP je typ dokumentu, který plánuje obsah vzdělávání jednotlivého žáka podle jeho specifických potřeb, nestanovuje jen cíle a obsah výuky, ale popisuje užití formy a metody, personální, materiální a organizační zabezpečení vzdělávání konkrétního žáka. Blíže se k IVP vyjadřuje Vyhláška č. 323/2008 Sb. a vyhláška MŠMT č.73/2005 Sb. Během roku je většinou integrovaný žák hodnocen s ostatními spolužáky známkami nebo slovně, na konci roku dostává na žádost rodičů slovní hodnocení. To nepopisuje pouze dosaženou úroveň integrovaného žáka, ale také jeho úspěch, nedostatky, neúspěchy a problémy. Vždy pak uvádí ještě cestu k nápravě.

Učitel by měl mít možnost seznámit se integrovaným žákem ještě před jeho nástupem do školy, vyžít služeb a pomoci odborných center a zúčastnit se seminářů pro učitele integrovaných žáků. Vzdělávání integrovaného žáka pro něj představuje „práci navíc“, jsou to další nároky na přípravu, vzdělávání a schopnost individuální práce s dítětem. Specifikem učitelské profese je rozmanitost profesních činností. Učitel hned od počátku kromě vyučování řeší organizaci celého roku, vede agentu dětí, vytváří přípravy, reflektuje, řeší výchovně vzdělávací situace, musí vést, rozvíjet a hodnotit desítky žáků. Komunikuje s vedením školy, s rodiči, s odborníky pracovišť. Navíc musí svoji pozornost rozdělit ještě k integrovanému žákovi a připravovat mu alternativní látku.

Praktická část

Úvod

Ve své praxi jsem se již ve třídě setkala s integrovaným žákem a to se specifickými poruchami učení (SPU), s tělesným postižením a postižením mentálním. Zjistila jsem, že některé výukové a výchovné situace, do kterých se s takovým žákem dostávám, mi dělají problémy. Zajímalo mě, jaké mají budoucí učitelé představy o práci, znalosti týkající se integrace a jak jsou na takovou práci se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami připraveni.

Provedený výzkum měl zjišťující povahu, byl proveden mezi učiteli základních škol a studenty Učitelství 1.stupně ZŠ na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Proběhl v období ledna a února 2009. Jako základní metodu jsem použila dotazník a rozhovor.

1. Charakteristika výzkumu

1.1 Cíl průzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit vybavenost studentů Učitelství pro 1.st. ZŠ pro práci s integrovaným žákem. Odhalit obavy a zmapovat připravenost začínajících učitelů na takového žáka ve třídě v porovnání se skutečnými nároky.

1.2 Předmět

Předmětem výzkumu studentů Učitelství pro 1.st. ZŠ bylo zjistit jejich osobní předpoklady týkající se práce se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. S učiteli, kteří mají praxi s integrovaným žákem, jsem na základě jejich empirické zkušenosti zjišťovala skutečné nároky na připravenost učitele na žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Výzkum slouží k srovnání reflexí znalostí a pocitů studentů s reflexemi učitelů z praxe, kteří však nejsou speciálními pedagogy.

1.3 Úkoly výzkumu:

Úkolem diplomové práce bylo zjistit:

1. jak student subjektivně hodnotí vlastní připravenost na práci se žákem se speciálně vzdělávacími potřebami
2. zda měl možnost získat zkušenosti se žákem se speciálně vzdělávacími potřebami
3. kde cítí obavy a nejistoty s přijetím integrovaného žáka
4. zda a jak student chápe význam individuálního vzdělávacího plánu při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a popř. zda sám takový plán dokáže sestavit
5. jaké má vědomosti ohledně spolupráce s dalšími subjekty zabezpečující integraci žáka; zda je připraven na slovní hodnocení žáka v rámci IVP
6. nároky na připravenost učitele na takového žáka a to pomocí rozhovoru se současnými učiteli s integrovaným žákem ve třídě; zjistit zkušenosti současných učitelů v integraci žáků do třídy
7. připravenost studentů a jejich očekávání v porovnání se zjištěnými skutečnými nároky na práci s integrovaným žákem

1.4 Výzkumné předpoklady

Před zahájením výzkumu jsem si stanovila následující předpoklady:

1. Většina studentů neměla možnost při praxích během studia intenzivněji pracovat se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami.
2. Většina studentů by se nebála integrace žáka s SPU, ale obavy by měla pracovat se žákem s mentálním postižením.
3. Studenti mají teoretické znalosti o IVP a o slovním hodnocení, ale v praxi by museli požádat o pomoc.
4. Studenti mají pocit, že na práci s integrovaným žákem nejsou dostatečně připraveni a museli by se ještě dále vzdělávat.

Tyto body jsem vymezila na základě vlastních zkušeností.

1.5 Výzkumné metody

Metoda dotazníku

Při výzkumu připravenosti studentů jsem použila metodu dotazníku. Tato metoda mi umožnila zkoumat větší počet osob současně. Byla nejvhodnější a nejpřijatelnější pro studenty. Před rozposláním dotazníků jsem učinila pilotáž na menším počtu zkoumaných osob, která mi pomohla provést poslední úpravy dotazníku. Dotazníky jsem rozposílala elektronickou podobou, studenti mi ho taktéž zasílali zpět. Průzkum byl anonymní. Jedná se o krátkodobý výzkum horizontální. Délka dotazníku je maximálně 10 minut. Pro získání údajů mapující výzkum jsem sestavila dotazník, který obsahuje celkem 12 položek (viz příloha č.3a). Jednotlivé položky čísly.

Ve vstupní části jsem studenty oslovila a požádala o vyplnění dotazníku, informovala je o jeho účelu, představila jeho náplň a smysl. Zdůvodnila, proč mě právě toto téma zajímá. Otázky slouží k ověření výzkumných předpokladů. Jsou jednoznačné. Pro některé informace nešlo sestavit uzavřenou položku, proto je většina otázek polouzavřených nebo otevřených. Uzavřené otázky nabízejí tázanému volbu mezi více možnými odpověďmi, naopak otázky polouzavřené a otevřené dávají odpovědím tázaného širší vztahový rámec. Kladou málo omezení na odpovědi, mohou ukázat na důležité vztahy a souvislosti. Otázky tohoto typu jsou pružné, mají možnost prohlubování. Zjišťuji jak fakta tvrdá (ročník, pohlaví, roky praxe), tak hlavně fakta měkká (názory, zkušenosti, postoje,..) První čtyři otázky byly zaměřeny na zkušenosti studentů, další otázky na povědomí o IVP a slovním hodnocení. Další část byla soustředěna na subjektivní názor připravenosti studenta na integrovaného žáka ve třídě. Závěrem děkuji všem zúčastněným za čas strávený u vyplňování dotazníku.

Položky dotazníku

Jako první zjišťuji tvrdá fakta :

muž – žena

ročník VŠ:

roky praxe (pokud jsi už soustavně učil/a):

Zodpovězením prvních otázek jsem získala přehled o setkání studentů s integrovaným žákem v běžné základní škole a jejich subjektivní pocit t tohoto setkání.

1. Měl/a jsi možnost se setkat nebo pracovat s integrovaným žákem?

a/ ano (zaškrtni které) - SPU

- tělesné postižení
- mentální postižení
- jiné:

b/ ne (jdi na ot. 5)

2. Kde jsi tyto zkušenosti získal/a?

a/ praxe na pedagogické fakultě

b/ mimo fakultu - náhodně

c/ mimo fakultu – organizovaně

3. Jak dlouhá byla tato zkušenost?

a/ jeden den (hodina)

b/ souvisle jeden den v týdnu během celého semestru

c/ jinak:

4. Měl/a jsi pocit, že v takové situaci víš, co dělat? Co tě zarazilo?

Další otázka byla strukturovaná na obavy studentů z práce s integrovaným žákem.

5. Kdyby ti bylo svěřeno učit ve třídě s integrovaným žákem, cítil/a by ses na takovou práci? (pokud ne, proč?)

- žák s SPU

a/ ano

b/ ne: ___

- žák s tělesným postižením

a/ ano

b/ ne: ___

- žák se mentálním postižením

a/ ano

b/ ne: ___

6. Čeho by ses obával/a, nebo s čím si myslíš, že bys mohl/a mít problémy, kdybys měl/a ve své třídě integrovaného žáka?

O znalosti a povědomí studentů o odborných pracovištích, slovním hodnocení a IVP mi odpověděly následující otázky:

7. Věděl/a bys, kam se v případě pomoci obrátit?

8. Dokázal/a bys sepsat slovní hodnocení pro integrovaného žáka?

a/ ano

b/ ano, s pomocí (v čem?) _____

c/ ne

9. Věděl/a by sis rady, kdybys měla vypracovat individuální vzdělávací plán?

Na osobní pocit připravenosti studentů na integrovaného žáka byly připraveny poslední otázky:

10. Absolvoval/a jsi nějaký kurz nebo seminář týkající se problematiky integrovaných žáků? (popř. který, na jaké postižení a kde)

11. Uvažoval/a jsi o nějakém prohloubení vzdělání v této oblasti? (popř. jakém)

12. Myslíš si, že jsi na takovouto práci dostatečně připraven/a (popř. proč ano, proč ne)?

Metoda řízeného rozhovoru

Pro hlubší nahlédnutí jsem zvolila metodu řízeného rozhovoru. Tato metoda mi umožnila reagovat na danou situaci, přeformulovat otázky a popřípadě vysvětlit. Mohla jsem tak získat důvěrnější informace nežli jinou metodou. Záznam rozhovoru jsem si se souhlasem dotazovaného nahrála na diktafon.

Pro rozhovor jsem si předem stanovila 14 otázek, kterých jsem se snažila držet, nechala jsem však volnost v odpovědích. Otázky se týkaly oblasti speciálního vzdělání učitele, spolupráci se školou, odbornými pracovišti, asistentem a rodinou. Další oblastí bylo zmapování problémů a potíží, které s integrací nastaly. Poslední částí byl subjektivní pocit učitele z integrace žáka.

Na začátku rozhovoru jsem navázala kontakt, projevila zájem a vysvětlila důvod našeho setkání. Na vlastní rozhovor jsem navazovala otázkami podle situace. Závěrem jsem poděkovala za informace a strávený čas. Podařilo se mi oslovit pět učitelů základních škol, kteří mají s integrací zkušenosti.

Položky rozhovoru

První zjišťuji tvrdá fakta jako pohlaví, odučené roky, spádovou školu, délku integrace a druh postižení integrovaného žáka.

Další otázky jsou zaměřeny na možnosti přípravy učitele na takového žáka.

1. *Co jste musel/a zvažovat před přijetím integrovaného žáka?*
2. *Absolvoval/a jste nějaké kurzy, studium, ... spojené s touto problematikou?*

Další otázky mi odpovídají na vytvořené podmínky pro integraci a možnosti spolupráce.

3. *Jaké podmínky vytvořila škola pro integraci žáka?*
4. *Jste metodicky vedena odborným pracovištěm?*
5. *Spolupracuje s Vámi vedení školy? Rodiče? Popř. specializované centrum?*
6. *Jaké máte zkušenosti se spoluprací s asistentem, v čem jste pocítila pomoc a v čem naopak těžkosti?*

Následující otázky byly zaměřeny na problémové situace a práci učitele.

7. *Jaké problémové situace nastávají v hodinách? Můžete uvést příklad?*
8. *Jakou pomoc musíte žákovi poskytovat?*

9. *Pocítujete potíže při hodnocení žáka? Používáte hodnocení formální, slovní nebo kombinované?*
10. *Spolupracuje s Vámi někdo na vytváření individuálního vzdělávacího plánu a jakým dílem?*

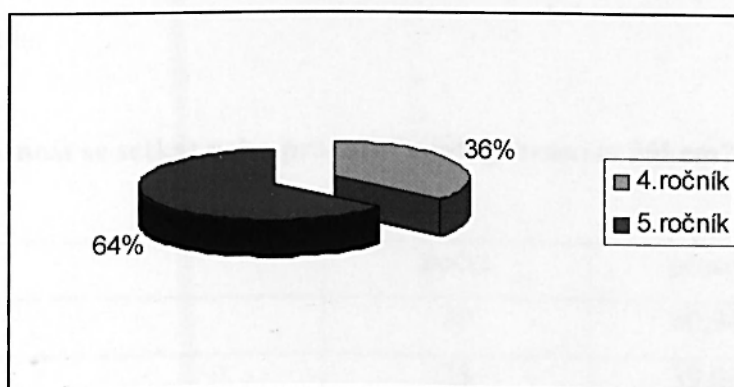
Poslední otázky jsem soustředila na osobní pocit učitele z takové integrace a postoj k připravenosti učitelů na integrovaného žáka ve třídě.

11. *Myslíte si, že tato integrace je pro integrovaného žáka přínosem? Pro třídu? Je přínosem pro vás a čím?*
12. *Po zkušenosti s integrovaným žákem byste přijal/a opět nabídku třídy s integrovaným žákem?*
13. *Myslíte si, že jsou budoucí učitelé připraveni na práci s integrovaným žákem?*
14. *Co byste doporučil/a učitelům, kteří stojí před integrací?*

Výzkumný vzorek pro dotazník

Dotazníky jsem oslovila 112 studentů ze 4. a 5. ročníku Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Návratnost dotazníku byla 57%. Výzkum byl uskutečněn dostupným výběrem. Přijatelným rozposláním dotazníků byla elektronická pošta. Pro lepší názornost uvádím tabulku i grafické znázornění.

ročník	počet	procenta
4. ročník	23	35,94%
5. ročník	41	64,06 %

Výzkumný vzorek pro rozhovor

Výzkumný vzorek pro rozhovor byl vytvořen záměrným výběrem učitelů, kteří mají zkušenosti s integrovaným žákem ve své třídě. Podařilo se mi kontaktovat 5 učitelů ze tří škol berounského okresu. Učitele neuvádím jmenovitě, ale označuji kódy. Integrované žáky uvádím jinými jmény.

2. Přehled získaných údajů

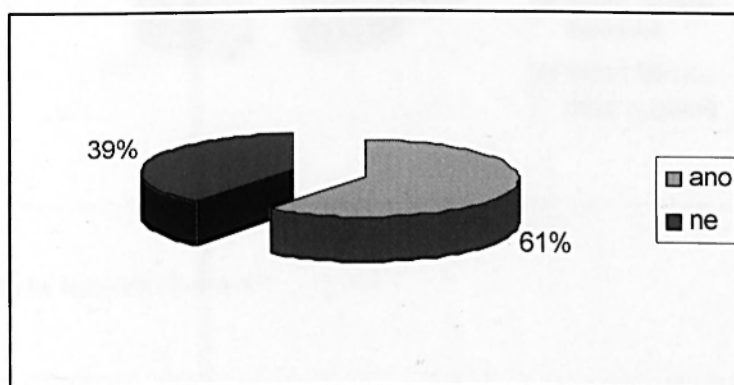
2.1 Dotazování studentů

V následující části práce uvádím znění otázky dotazníku a údaje o odpovědi formou tabulky, grafu a komentáře. Jednotlivé otázky označuji pod jejich pořadovým číslem v dotazníku. Procenta získaných údajů uvádím zaokrouhlené na dvě desetinná místa. Dotazníku se zúčastnilo 64 dotazovaných ze 4. a 5. ročníku oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Kromě dvou mužů byli všichni dotazováni ženy. Praxi na škole mimo studium mělo 12 studentů.

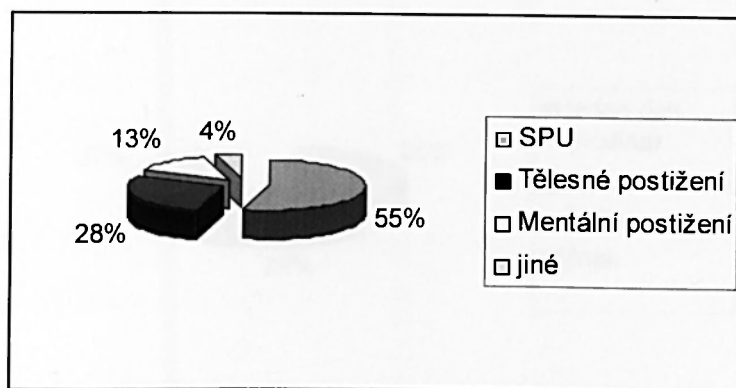
První tři otázky týkající se praxe studentů s integrovaným žákem jsem pro své vyhodnocení sjednotila.

1. Měl/a jsi možnost se setkat nebo pracovat s integrovaným žákem?

	počet	procenta
ano	39	60,94 %
ne	25	39,06 %

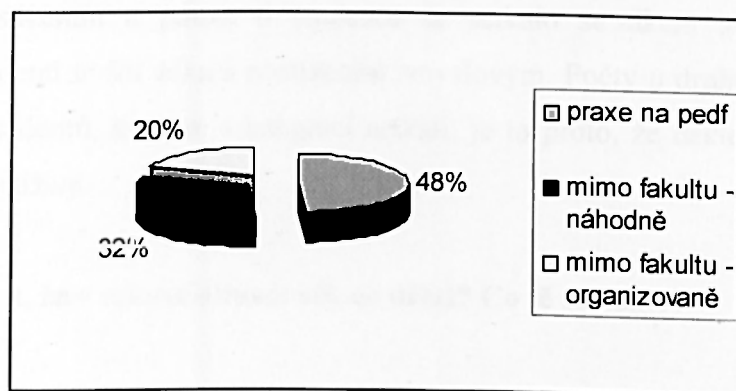

	počet	procenta
SPU	25	54,35 %
Tělesné postižení	13	28,26 %
Mentální postižení	6	13,04 %
jiné	2	4,35 %

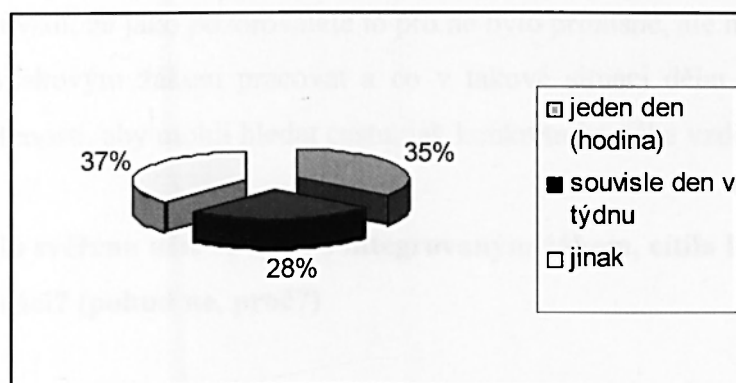
2. Kde jsi tyto zkušenosti získal/a?

	počet	procenta
praxe na pedagogické fakultě	20	48,78 %
mimo fakultu - náhodně	13	31,71 %
mimo fakultu - organizovaně	8	19,51 %

3. Jak dlouhá byla tato zkušenost?

	počet	procenta
jeden den (hodina)	14	35 %
souvisle jeden den v týdnu během celého semestru	11	27,5 %
jinak	15	37,5 %

Více než polovina studentů měla již možnost setkat se s integrovaným žákem. Jak však poté dále uvádí, většinou se jednalo o náslechy v rámci praxe na pedagogické fakultě a takového žáka pouze sledovali. Nedostalo se jim možnosti s ním pracovat. Další část studentů se s integrovaným žákem setkala na své praxi mimo školu. Zkušenosti získávali při jednom náslechu nebo souvislých násleších v jedné třídě během jednoho semestru.

Nejvíce studentů se setkala se žákem se specifickými poruchami učení, menší část s tělesným postižením a pouze 6 studentů se setkala se žákem s mentálním postižením. Dva studenti uvádí žáka s postižením smyslovým. Počty u druhů postižení neodpovídá počtu studentů, kteří se s integrací setkali, je to proto, že někteří studenti uvedli více druhů postižení.

4. Měl/a jsi pocit, že v takové situaci víš, co dělat? Co tě zarazilo?

Někteří studenti udávají, že s danou situací neměli problémy. Jedna studentka uvádí, že díky postižení svého sourozence v rodině se cítila sebejistě. Další studenti většinou byli ze situace překvapeni. Uvědomili si závažnost integrace, těžké přesuny jedinců s tělesným postižením, nesnáze integrace do „běžné“ výuky, úlevy. Měli by obavy z komunikace na takové úrovni, aby jim jedinec rozuměl, aby mu nechtěně neublížili nebo se ho nedotkli. Konstatují, že na takovouto situaci nebyli připraveni, nevěděli jak reagovat na chování žáka, případnou agresivitu. Nevěděli by, jak spolupracovat s asistentem. Některí dotazovaní uvádějí lítost a vlastní psychické vypětí při práci s takovýmto žákem.

Dotazovaní uvádí, že jako pozorovatelé to pro ně bylo přínosné, ale nedozvěděli se nic o tom, jak s takovým žákem pracovat a co v takové situaci dělat. Uvádí, že nemají dostatek zkušeností, aby mohli hledat cestu, jak konkrétního žáka vzdělávat.

5. Kdyby ti bylo svěřeno učit ve třídě s integrovaným žákem, cítila by jsi se na takovou práci? (pokud ne, proč?)

		počet	procenta
žák s SPU	ano	53	82,81%
	ne	11	17,19%
žák s tělesným postižením	ano	44	68,75%
	ne	20	31,25%
žák se mentálním postižením	ano	15	23,44%
	ne	49	76,56%

Většina studentů by se nebála žáka s SPU, k tomu proč, se nevyjadřují. Uvádím tedy pár dotazovaných, kteří by se takového žáka obávali. Uvědomují si, že SPU se dnes objevuje téměř v každé třídě a učitel by měl být na toto připraven a měl by s těmito dětmi umět pracovat, ale uvádí, že během studia nezískali potřebné praktické rady a návody, jak s takovým žákem pracovat a jak ho hodnotit. Potřebovali by zkušenosti, které zatím nemají.

Obávali by se vyučovat žáka s viditelným tělesným postižením, protože by v nich vzbuzoval lítost. Další problém vidí s omezeným pohybem žáka. V běžném vyučování problém nespátřují.

Největší obavy mají studenti z integrace žáka s mentálním postižením. Působilo by to na jejich psychiku, lítost by se odrážela v jejich chování. Jedna studentka uvádí, že měla možnost s takovým žákem pracovat a nevěděla si s ním rady. Studenti upozorňují v takovýchto případech na nutnost stálého asistenta ve třídě. Pár studentů také polemizuje nad správností takové integrace. Práce s mentálně postiženými je velice odlišná a proto si myslí, že by takové děti měl vyučovat speciální pedagog.

Studenti uvádějí, že nejsou dostatečně připraveni a informováni o možnostech práce s těmito dětmi. Většina se s takovým žákem nesešla, nevěděli by, jak reagovat a jak se k němu chovat. Museli by si každou tuto problematiku dopředu nastudovat, ale přesto mají pocit, že by integraci v počátku své praxe nezvládli.

6. Čeho by ses obával/a, nebo s čím si myslíš, že bys mohl/a mít problémy, kdybys měl/a ve své třídě integrovaného žáka?

Studenti se nejvíce obávají:

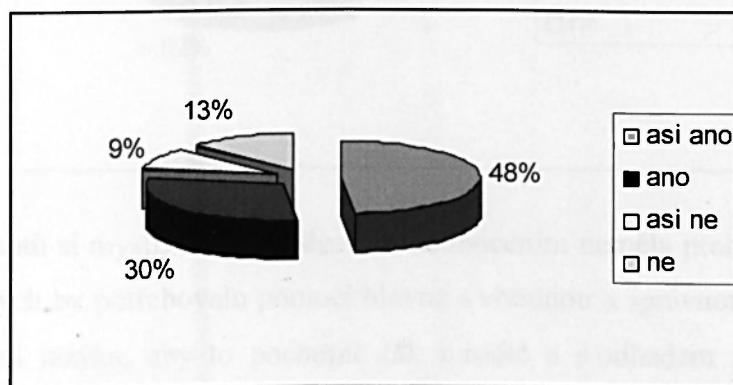
- Nepřijetí integrovaného žáka třídním kolektivem, reakcí ostatních spolužáků, příp. šikany. Nevěděli by, jak žákům vysvětlit, aby žáka přijali mezi sebe, jak ho začlenit do kolektivu, jak pracovat s celým kolektivem, aby se tam žák cítil dobře. Toto berou za základ úspěchu handicapovaného jedince.
- Špatných schopností komunikace, toho, zda by dokázali najít si k žákovi správnou cestu, kterou se můžou nejlépe dorozumívat, studenti neví, zda by s žákem dokázali správně jednat, jak k němu přistupovat a jak reagovat.
- Dalším bodem je rozložení pozornosti, aby se dostatečně mohli věnovat integrovanému dítěti a přitom nezanedbávali ostatní žáky, zvládnutí výuky z časového hlediska - speciální individuální přístup pro toto dítě, kázeň, uzpůsobení třídy, také si nejsou jisti pomůckami, které by jim škola poskytla, bojí se, zda by žákovi neulevovali víc než by bylo třeba.
- Obavy mají ze spravedlivého hodnocení a stejných šancí a příležitostí všem podle jejich individuálních možností. Bojí se, že by mohlo dojít k přeceňování nebo naopak k podceňování kvůli špatnému odhadu schopností žáka. Mají strach z špatně podané látky tak, že by ji žák nezvládl pojmout, zvolení špatných metod a způsobů, kterými žák pracuje.
- Obávali by se časové náročnosti příprav na hodinu a to pro děti bez poruch a pro integrovaného žáka, rozvržení a rozplánování učiva. Mají pocit, že by nestihli zadávat a zároveň kontrolovat, pomáhat integrovanému žákovi a plně se věnovat ostatním žákům.
- Většina studentů udává obavu z nepřipravenosti na takovou práci. Uvádí, že nejsou dostatečně vzděláni a fakultou připraveni na možnost práce s integrovaným žákem. Obávali by se své nedostatečné odborné znalosti

problematiky daného žáka a neschopnosti načtených a získaných informací aplikovat do praxe. Řádně na dítě působit a rozvíjet jej v rámci jeho možností.

7. Věděl/a bys, kam se v případě pomoci obrátit?

	počet	procenta
asi ano	31	48,44 %
ano	19	29,69 %
asi ne	6	9,38 %
ne	8	12,5 %

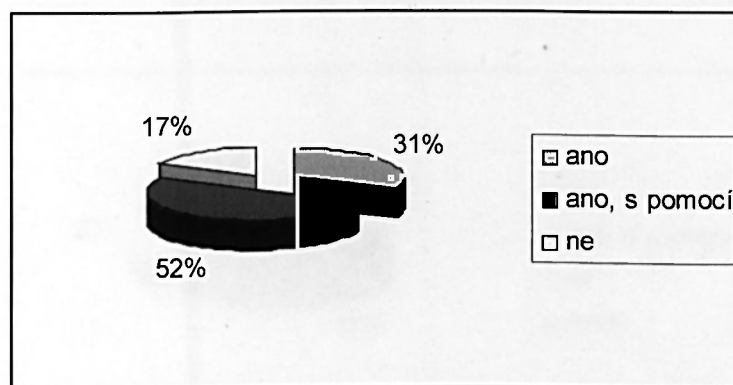
Většina studentů by se správně obrátila na pedagogicko-psychologickou poradnu, speciálně-pedagogická centra, speciální školy a příslušné ústavy. Dále na výchovného poradce nebo školního psychologa, který funguje v dané škole a na vedení školy. Snažili by se o spolupráci s rodiči dítěte, aby získali co nejvíce užitečných informací z předškolního života dítěte a působení na něj jak rodiči tak lékaři, specialisty a učiteli MŠ. Dále by využili možnosti obrátit se na některé profesory pedagogické fakulty orientující se především v oblasti speciální pedagogiky a na spolužáky.

Někteří studenti uvádí, že by si nevěděli rady, přesto dále v poznámce dopisují, že by asi namátkou kontaktovali např. pedagogicko-psychologické poradny.

Jen málo studentů napsalo, že vůbec neznají žádné kontakty a adresy na jakákoliv sdružení zaměřující se touto problematikou.

8. Dokázal/a bys sepsat slovní hodnocení pro integrovaného žáka?

	počet	procenta
ano	20	31,25 %
ano, s pomocí	33	51,56 %
ne	11	17,19 %

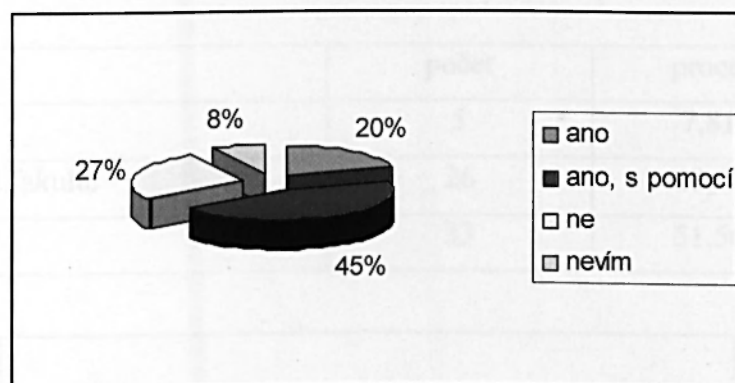
Třetina studentů si myslí, že by se slovním hodnocením neměla problémy. Přes polovinu dotazovaných by potřebovalo pomoci hlavně s vhodnou a správnou formulací daných jevů, zvolení jazyka, aby to pochopil žák i rodič a s odhadem možností a speciálních požadavků žáka, aby nedošlo k jeho podceňování nebo naopak. Většina studentů si uvědomuje, že podle podkladů, ve kterých jsou sepsány omezení žáka, by zohlednili hodnocení.

Pomoc by hledali v již napsaných hodnoceních od zkušených učitelů, které se již integraci žáka věnovali, případně sháněli odborné publikace. Informovali se u speciálního pedagoga, který zná problematiku daného „handicapu“ asi nejlépe a může poradit jak hodnotit výkon a snahu žáka. Využili by konzultací s odbornou poradnou.

Někteří studenti uvádějí skutečnost, že by potřebovali odborný dohled nebo případné vzdělávací kurzy.

9. Věděl/a by sis rady, kdybys měl/a vypracovat individuální vzdělávací plán?

	počet	procenta
ano	13	20,31 %
ano s pomocí	29	45,31 %
ne	17	26,56 %
nevím	5	7,81 %

Pětina studentů má pocit, že by IVP zvládla sestavit, většina z nich již s tím má své vlastní zkušenosti díky vyučování mimo studium. Někteří tito studenti již IVP sestavovali. Dostali se k potřebným materiálům a ví, jak takové IVP má vypadat.

Přibližně polovina studentek uvádí, že by měla problémy, informace by hledala v dostupné literatuře a odborných publikacích, v předlohách a na pedagogických serverech. Využila by konzultací se zkušenějšími kolegy, kteří mají s touto prací zkušenosti, se školním psychologem a výchovným poradcem. Spolupracovala by s odbornými pracovišti, případně s psychologem, který žáka vyšetřoval před jeho integrováním do třídy nebo i ošetřujícím lékařem. Využila by pomoci profesorů a odborníků z pedagogické fakulty, kteří by je nasměrovali správným směrem.

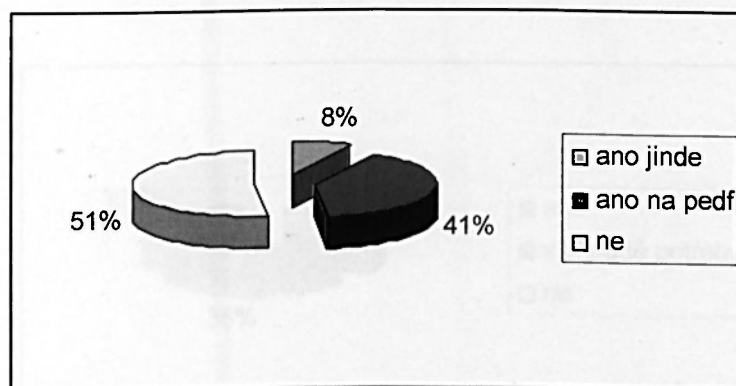
Pár studentů uvádí, že IVP jsou u nás zatím ve fázi formality, učitelé je sice vypracovávají, ale už neví jak s nimi pracovat, jak kontrolovat jejich plnění. Navíc jsou IVP pro děti z jedné třídy téměř totožná – učitel v rámci výuky používá určité metody a formy práce – aplikuje je na všechny děti, používá stejné vyučovací materiály, učebnice, pracovní sešity, samozřejmě lze pořídit vícero učebnic, materiálů pro různé

děti, ale podle jejich názoru má IVP význam, pouze pokud má žák k dispozici svého asistenta alespoň na pár dní v týdnu.

Přes čtvrtinu dotázaných by si nevěděla rady. Uvádí, že se nikdy s žádným individuálním plánem nesešla a naráží na nevzdělanost v této oblasti. Sami by se ale snažili v tomto směru podle potřeby vzdělávat.

10. Absolvoval/a jsi nějaký kurz nebo seminář týkající se problematiky integrovaných žáků? (popř. který, na jaké postižení a kde)

	počet	procenta
ano jinde	5	7,81 %
ano na ped.fakultě	26	40,63 %
ne	33	51,56 %

Pět studentů se účastnilo rozšiřujícího kurzu s touto problematikou mimo fakultu. Jednalo se o kurzy asistenta žáka a učitele a kurzy SPU či poruchy chování.

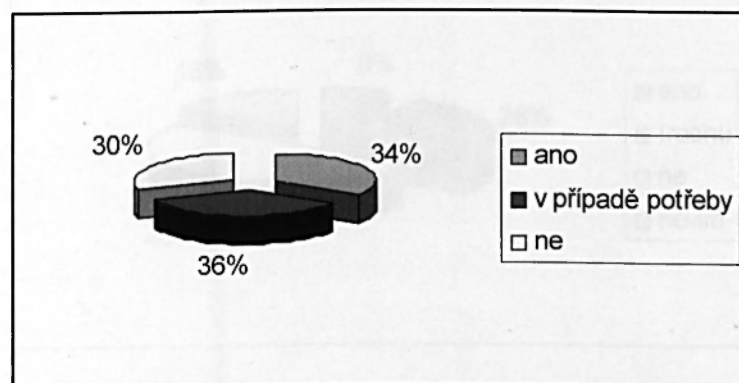
Je zarážející, že pouze 26 studentů si vzpomnělo na povinný jednosemestrální kurz Speciální pedagogiky absolvovaný na pedagogické fakultě, během něhož se vystřídalo několik přednášejících z různých oblastí speciální pedagogiky. Uvádí, že to byl souhrn všech oblastí ze speciální pedagogiky. Spíše přehled o sluchově, zrakově, mentálně, tělesně postižených, postižených s vadou řeči a problémy v chování. Nebyl však zaměřený vyloženě na integraci. Mají pocit, že tento kurz jim pro nástup do reálné situace a pro praxi příliš nestačil a nepřipravil je na práci s takovými dětmi.

Dalším kurzem, který si vybavilo několik studentů, je předmět Inklusivní vzdělávání a čeština jako druhý jazyk. Kde však, jak uvádějí, se jednalo zejména o integraci cizinců do kmenových tříd.

Přes polovinu studentů uvádí, že žádný kurz s touto problematikou neabsolvovala. Uznává však, že kdyby měla možnost, na takový kurz by se přihlásila a určitě by ho bylo potřeba.

11. Uvažoval/a jsi o nějakém prohloubení vzdělání v této oblasti? (popř. jakém)

	počet	procenta
ano	22	34,38 %
v případě potřeby	23	35,94 %
ne	19	29,69 %

Výsledky této otázky vyšly přibližně stejně. Třetina studentů by ráda absolvovala kurz týkající se této problematiky, uvádí však, že bohužel fakulta nenabízí předměty v této oblasti. Rádi by se dozvěděli více o praktických možnostech týkajících se integrace a práce s integrovaným žákem, absolvovali dlouhodobější kurz i s praxí. Někteří studenti mají ambice se v této oblasti dále po studiu vzdělávat. Neví však kde.

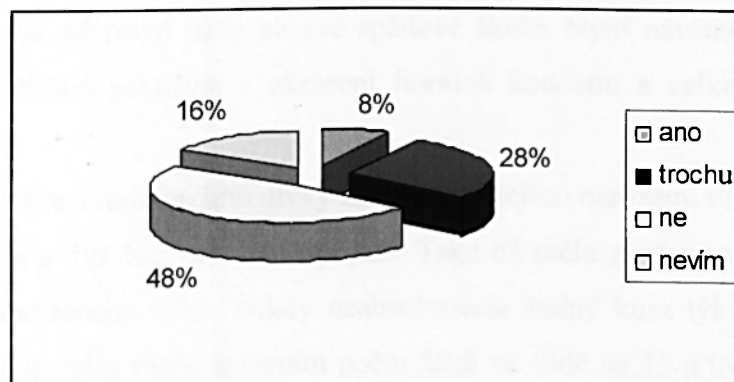
Další skupina studentů uvádí, že o vzdělávání neuvažovala, ale v případě integrovaného žáka ve třídě by ho ráda absolvovala. Další vzdělávání by řešili podle aktuální potřeby. Nevěděli by, kam se přesně přihlásit, protože pole speciální

pedagogiky je široké. O kurzu by uvažovali až během praxe před tím, než by do třídy nastoupil integrovaný žák.

Část studentů si uvědomuje, že v této oblasti má velké mezery, ale zatím o prohloubení vzdělávání neuvažuje. Uvádí, že by bylo zapotřebí dozvědět se více o SPU.

12. Myslíš si, že jsi na takovou práci dostatečně připraven/a (popř. proč ano, proč ne)?

	počet	procenta
ano	5	7,81 %
trochu	18	28,13 %
ne	31	48,44 %
nevím	10	15,63 %

Pouze malá část studentů se cítí připravena, přiznávají, že většinou díky vlastní zkušenosti. Další část žáků uvádí, že na práci se žáky s SPU z části ano, s dalším postižením si však nejsou jisti.

Jako nedostatek cítí malé zkušenosti s individualizací vzdělávání. Dalším problémem je práce s třídním kolektivem. Nemyslí si, že by se v některých seminářích zabývali přímo problematikou integrovaného žáka, spíše jen na teoretické úrovni, kterou by neuměli použít v praxi. Získané informace se jim zdají velmi obecné a potřebovali by je prohloubit. Nemají dostatek zkušeností, se kterými by mohli dále

pracovat. Někteří studenti přímo uvádějí, že nemají ponětí, jak se k těmto dětem chovat, jak je začleňovat, jak jim být nápomocni.

Řada dotazovaných tvrdí, že se necítí připravena, přesto si nemyslí, že by byli jako „nepopsaná tabule“, určitě by se snažili v dané situaci této problematice věnovat, vzdělávat se a využili by pomoci druhých.

2.2 Dotazování učitelů

V této části se pozastavím u každého samotného rozhovoru provedeného s paní učitelkou 1.stupně základní školy, která má zkušenosti s integrovaným žákem. Shrnu důležité momenty rozhovoru a okomentuji je.

Rozhovor – Adéla

Paní učitelka A učí na škole 10 let. Integrovaného žáka má již ve třídě podruhé. Adélka je integrována od první třídy ve své spádové škole. Nyní navštěvuje čtvrtou třídu. Jedná se o tělesné postižení - zkrácení horních končetin a celkově špatnou hybnost.

Paní učitelka se s rodinou této dívky znala již od jejího narození. Před integrací tedy nic nezvažovala a dítě bez problémů přijala. Také už měla zkušenosti z předešlé integrace tělesně postiženého žáka. Nikdy neabsolvovala žádný kurz týkající se této problematiky. Škola ji vyšla vstříc snížením počtu žáků ve třídě na 15 a to v prvním a druhém ročníku, což jí velice pomohlo. Dvakrát za rok ji navštěvují zástupci Jedličkova ústavu, kteří kontrolují průběh integrace, udělají náslechy, nechají vyplnit dotazníky a sepíší zprávu o úspěšnosti integrace této dívky. Větší problémy v hodinách nenastávají, dívka je houževnatá do každé práce, snaží se vše řešit a zvládat sama. Z počátku zbytečně zneužívala pomoci spolužáků, učitelka s dívkou a jejími rodiči promluvila a vzniklou situaci společně napravili. Spolužáci se k ní chovají dobře a pomáhají jí. Učitelka dívce napomáhá s oblékáním, obutím a při jídle – oloupaní pomeranče, banánu... Při tělesné výchově se snaží normálně zapojit – nesmí šplhat a skákat. Děti jí velmi dobře tolerují. Paní učitelka výborně spolupracuje s rodiči dívky. Protože dívka

nemá osobního asistenta, často na školních výletech jako asistent funguje matka, otec nebo učitelka využívá možnost pomoci svých kamarádů.

IVP tvoří sama za pomoci konzultace výchovného poradce a matky integrovaného žáka. Naučila se na svět dívat jiným způsobem. Při tlačení vozíku se setkává s bariérami, které musí postižení lidé překonávat. Uvědomila si, že to není samozřejmost. Integrace, jak sama tvrdí, je přínosem i pro spolužáky integrované dívky.

Na otázku, co by doporučila učitelům stojících před integrací odpovídá, že by měli bedlivě zvážit integrační hranici dítěte. Pokud je normálně vzdělavatelné a mentálně na úrovni spolužáků, nemají se integraci bránit. Pokud však vyžaduje práce s žákem další speciální vzdělávání jako znakovou řeč..., měl by učitel integraci uvážit a ne bezděčně souhlasit s tím, že je to v současné době trend. Domnívá se, že pro děti autistické nebo mentálně postižené není taková integrace přínosem a učitelé na vzdělávání takovýchto dětí nejsou a nemohou být připraveni.

Rozhovor – Bedřich

Paní učitelka B učí na škole 10 let. Integrovaného žáka má ve třídě poprvé. Bedřich trpí tělesným postižením dolních končetin. Při narození vážil pouhých 600 gramů. Je integrován 3 roky.

Již dříve absolvovala paní učitelka kurz speciální pedagogiky. Se vzděláváním Bedřicha nejsou žádné problémy. Je schopný chodit bez vozíku, paní učitelka však musí počítat s větší časovou rezervou na přesuny. Osobní asistent není nutný, učitelka dopomáhá žákovi při oblékání a jídle. Velkou pomoc mu poskytují také spolužáci. Jinak je při výuce zcela samostatný. Žák je ve výsledcích nadprůměrný, učení mu jde dobře. Výborné výsledky má v plavání, kam dochází mimo školu.

Škola nemusela vytvořit žádné speciální podmínky. Žák má v rodině výborné zázemí, spolupráce s rodiči však vážne. Tuto integraci považuje za přínosnou jak pro sebe, pro integrovaného žáka i pro jeho spolužáky. Díky kurzu se cítí připravena a nenastávají žádné problémy.

Rozhovor – Cyril

Paní učitelka C učí již 18 let, žák navštěvoval třídu 3,5 roku. Během čtvrté třídy byl přemístěn do diagnostického ústavu. Žák trpí kombinovanými vadami – nedoslýchavostí, krátkozrakostí a achondroplazií.

Paní učitelce bylo dítě přiděleno, neměla možnost výběru. Integraci doprovázely obavy, zda zvládne vzdělávat dítě s viditelným postižením a po odkladu. Nemá absolvovaný žádný kurz, taková možnost se jí nenaskytla. Škola obstarala pro žáka vhodné pomůcky, osobního asistenta a snížila počet dětí ve třídě na 18. Paní učitelka spolupracovala s asociací rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR klubem Klubičko Beroun, speciálně pedagogickým centrem pro děti s více vadami, byla jí nabídnuta možnost spolupracovat i s Jedličkovým ústavem, kde byl žák veden. Radila se i s ředitelem, zástupcem ředitele a výchovným poradcem na škole. Problémy nastaly při spolupráci s rodiči integrovaného žáka, kteří nechtěli chápat vzniklé výukové a výchovné problémy. Při práci s osobním asistentem pocítovala učitelka nevzdělanost pracovníka v této oblasti, byl to přítel rodiny integrovaného žáka. Pomáhal mu při přípravě a převlékání. Potíže při vyučování se zhoršovaly a na konci druhé třídy, bylo nutné osobního asistenta vyměnit za pedagogického. Sehnat takového pracovníka bylo vak velmi těžké. Asistentem se stala důchodkyně – učitelka druhého stupně. Nastaly problémy s rozdělením práce. Byly špatně stanoveny cíle a pomoc asistenta nakonec sklouzla spíše k doučování žáka než pomoci při vyučování. Žák byl průběžně hodnocen kombinovaně, na konci roku slovně. Při slovním hodnocení měla z počátku problémy. Díky malému množství zkušeností v jeho zpracování tápala. Při výuce si musela dávat pozor, aby mluvila nahlas a zřetelně a byla vždy čelem k integrovanému žákovi. Také si dlouho zvykala na přítomnost dalšího dospělého člověka ve třídě – osobního asistenta, zvýšený hluk a nezvyklý pohyb po učebně. Na IVP spolupracovala se speciálně-pedagogickým centrem, které ji navrhlo hodnocení právě z hlediska sluchového postižení.

Přínos této integrace pro žáka vidí paní učitelka v možnosti zařadit se mezi normální děti, jinak by zůstal internátně v Jedličkově ústavu. Přínos cítí i v soužití zdravých spolužáků se žákem integrovaným, s kterým i přes viditelné postižení navázali během první třídy kamarádský vztah. V průběhu dalších let se však vztah k tomuto žákovi díky jeho nepřístupné povaze zhoršil. Pro učitelku znamenala integrace velké

vypětí, náročnost příprav a špatnou zkušenost v komunikaci s matkou. Díky této zkušenosti, podle svých slov, začala vnímat svět postižených lidí s pochopením. Paní učitelka se domnívá, že pokud studenti VŠ projdou jak teoretickou, tak praktickou přípravou, mohli by být na takovéto situace snad připraveni, přesto má pocit, že pokud studenti budou tuto problematiku řešit pouze na teoretické úrovni a obecně, připraveni nebudou. Učitelům, stojících před integrací by hlavně doporučila trpělivost, nastudovat, čím může pomoci škola, speciální centra, spojit se s někým, kdo má již zkušenosti a při slovním hodnocení pročíst odbornou literaturu.

Rozhovor – David

Tohoto žáka měla ve třídě také paní učitelka C (viz rozhovor – Míla). Integrace nastala během druhého pololetí první třídy, kdy u žáka začaly vznikat psychické problémy, které byly velmi nepředvídatelné. Žák matce utíkal ze školy před předáním učitelce, plakal, odmítal pracovat, čímž zdržoval ostatní děti. V další fázi přestal každodenně navštěvovat školu a docházel do ní nepravidelně podle jeho momentálního stavu.

Škola nabídla rodičům možnost účasti ve vyučování. Učitelka spolupracovala s vedením školy, matkou, centrem Klubíčko a psychiatrickým oddělením nemocnice Motol. Tento žák byl zařazen do třídy bez asistenta. Z počátku byli při vyučování přítomni rodiče, později částečně pomáhala osobní asistentka spolužáka Cyrila a poté také asistentka pedagogická. Problémy nastaly s velkou absencí, která měla za následek dohánění vyučovací látky. Rodičům žáka byla nabídnuta možnost individuálního vzdělávání, tu však nevyužili. Veškeré problémy vystupňovaly ve čtvrté třídě až k přestupu do speciální školy.

Hodnocení během roku bylo kombinované a na vysvědčení na žádost rodičů slovní. Učitelka měla problémy s odhadem, kdy a jak žáka hodnotit podle jeho momentálního psychického stavu. IVP vypracovávala sama. Tato integrace se pro spolužáky nezdála přínosná, integrovaný žák narušoval chod třídy. Po zkušenosti s kombinací integrace těchto žáků (Cyril a David) by další nabídku žáka pravděpodobně odmítla.

Rozhovor – Emil

Paní učitelka D učí na škole již 13 let. Integrovaného žáka má ve třídě poprvé. Emil je integrován od první třídy ve své spádové škole. Paní učitelka se s ním setkala až během pátého ročníku. Jedná se o tělesné postižení – Duchenneovu svalovou dystrofii. První třídu nastoupil žák téměř bez viditelného postižení, nemoc se však začala rychle a viditelně projevovat právě během páté třídy.

Škola nabídla matce integrovaného žáka spolupráci s odborným centrem, tuto možnost však nevyužila. Na školu v přírodě mu byl zapůjčen vozík pro lepší přemísťování a užší kontakt s dětmi. Veškeré přesuny zajišťovala vlastními silami paní učitelka. Žáka v budově školy nosila do schodů. Emil neměl osobního asistenta. Mentálně byl na úrovni spolužáků a tak žádné výukové ani výchovné problémy nenastaly. Hodnocení bylo během roku kombinované, na konci roku formální. Na IVP s paní učitelkou spolupracovala výchovná poradkyně. Tato integrace byla rozhodně přínosem pro žáka, který byl bystrý a chytrý, zapadl do kolektivu a ostatní spolužáci ho měli rádi. Pro paní učitelku to bylo nové vidění světa. Pokud by se rozhodovala nad přijmutím žáka se stejným postižením, nevadilo by jí to.

Shrnutí výsledků výzkumu:

Mé výzkumné předpoklady se ve všech čtyřech bodech potvrdily. Studenti během celého svého studia na fakultě neměli možnost vyzkoušet si práci s integrovaným žákem. Pouze polovina studentů si připomněla seminář týkající se integrace žáků, jak ale dále uvedla, o praktických dovednostech se nic nedozvěděla. Při zpracování IVP a použití slovního hodnocení by si nebyla jista a hledala by pomoc. Žáků se speciálními vzdělávacími potřebami stále přibývá, především žáků se specifickými poruchami učení a chování, proto si myslím, že by bylo vhodné zavést kurz zabývající se problematikou integrace žáků s SPU. Kurz, kde by měli možnost se blíže seznámit s vytvářením slovního hodnocení a individuálního vzdělávacího plánu. V semináři by se dozvěděli, jaké mají možnosti a kde hledat podporu a pomoc. Většina studentů by tuto zkušenost uvítala a navrhovala zavést tento kurz jako povinný i s možností praxe. Jako začínající učitelé budou studenti teprve zkoušet a hledat vhodnou cestu jak učit v běžné třídě. Nepřípravenost na práci s integrovaným žákem by jim mohla způsobit mnoho problémů a odradit je od tohoto povolání..

Z praktických zkušeností učitelů vyplynulo, že hodně záleží na individualitě integrovaného žáka a druhu postižení. V praxi se učitelé dostanou k integraci většinou bez možnosti výběru. Mohou však spolupracovat s odbornými pracovišti a zde hledat pomoc. Většina učitelů neměla možnost projít odborným kurzem a s prací s integrovaným žákem se seznamovala až v průběhu jeho integrace ve své třídě. Mají však povědomí o tom, co je v takové situaci potřeba řešit a samostatně se vzdělávají. Integraci většinou vidí velmi přínosnou a pokud se nejedná o mentální postižení, tak i velmi vhodnou. Vystala otázka, zda integrovat žáky s mentálním postižením. I když toto postižení není zakotveno v zákoně, přesto k integraci dochází. Jak tvrdí studenti i učitelé, je nutno se nad tím pozastavit. Tato integrace jim přijde nevhodná a velmi náročná na speciální vedení.

Závěr

V této diplomové práci jsem se snažila nastínit rostoucí důležitost přípravy učitele na práci s integrovaným žákem. Vytyčit základní pojmy a shrnout důležité informace, které mohou posloužit učiteli k jednoduššímu přizpůsobení se na takovou práci. Vystihnout podstatné věci a informace významné právě v procesu integrace.

Cílem mé práce nebylo dát plnohodnotnou odpověď na otázku začlenění postiženého žáka do kolektivu ostatních dětí, ale předložit začínajícímu učiteli základní materiál a praktické zkušenosti starších kolegů s prací s integrovaným žákem.

Určitým nedostatkem této studie může být malé množství oslovených studentů a učitelů a to pouze v pražském a středočeském regionu. Práce by zajisté ještě potřebovala hlubší zkoumání, více oslovených studentů a učitelů z celé naší republiky.

Avšak i na základě těchto výsledků se domnívám, že připravenost vyučujícího učitele na integraci žáka do třídy je nedostačující. Jak sami studenti uvedli, necítí se připraveni a další kurzy týkající se této problematiky by uvítali.

V současné době je legislativa určující způsoby úspěšné integrace žáka do třídy nedostačující. Nejsou zde plnohodnotné podklady pro pedagogy, které by tyto problémy a otázky v určité míře vyřešily. Úspěšné začlenění žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu třídy by mohlo být očekávaným přínosem pro všechny zúčastněné. Pro úspěšnou integraci je však nezbytná spolupráce všech činitelů, kteří přicházejí s touto problematikou do kontaktu.

Conclusion

In this thesis I tried to outline the growing importance of the preparedness of a teacher for work with an integrated pupil as well as to define the basic terms and summarize the important information, which may lead to the easier adaptation to such profession. My aim was to give a true picture of the substantial issues particularly in the process of integration.

The main objective was not to give the comprehensive handbook fully covering the process of integration of the handicapped pupil into the group of other children, but to provide the beginning teacher with a basic material containing practical experience of the practiced colleagues with this kind of work.

A certain weakness of this study may be a small count of the surveyed students and teachers, who were based in the Central Bohemian region only. This thesis would also deserve a deeper examination and higher count of interviewed students and teachers across the whole Czech Republic.

However, even based the above mentioned results, I assume that the preparedness of the teacher for the integration of pupil into a class is insufficient. According to the students' opinion, they do not feel prepared and would definitely appreciate further related courses of lectures in this field.

I consider the current legislative determining the possibilities of a successful integration of a pupil into a class insufficient. There is no adequate base for teachers, which could help to solve such question. A successful integration of a pupil with special educational needs into the remaining class could be an expected contribution for all concerned. The cooperation of all related factors is an essential point.

Bibliografie

Literatura:

BARTOŇOVÁ, M.; VÍTKOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-158-4.

ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: SPN, 1980. ISBN 14-225-87

JESENSKÝ, J. *Prostor pro integraci*. Praha: Comenia Consult, 1993.

JUCOVIČOVÁ, D. ŽÁČKOVÁ, H. *Metody hodnocení a tolerance dětí se specifickými poruchami učení*. Praha: D & H, 1996.

JŮVA, V. SEN. A JUN. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5.

JŮVA, V. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.

KAPRÁLEK, K. BĚLECKÝ, Z. *Jak napsat a používat individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-887-2.

KOCUROVÁ, M. *Integrace žáků se specifickou poruchou učení*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-060-9.

KOLÁŘ, Z. RAUDENSKÁ, V. FRŮHAUFOVÁ, V. *Didaktické znalosti a dovednosti učitelů (Co by měl učitel znát a co by měl umět)*. Teplice: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2001.

KOLÁŘ, Z. ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*. Havlíčkův Brod: Grada, 2005. ISBN 80-247-0885-X.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Kurs integrace dětí se speciálními potřebami*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-206-8.

MERTIN, V. *Individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-033-4.

MICHALÍK, J. *Škola pro všechny aneb Integrace je když ....* Vsetín: ZŠ Integra, 2002. ISBN 80-238-9885-X.

MICHALÍK, J. *Školská integrace žáků s postižením na základních školách v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1045-1.

NOVOTNÁ, M. KREMLIČKOVÁ, M. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*. Praha: SPN, 1997. ISBN 80-95937-60-3.

POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-135-5.

PRŮCHA, J. *Učitel – Současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

SPILKOVÁ, V. a kol. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2004.

ŠIMONÍK, O. *Začínající učitel*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-210-0944-6.

VAŠUTOVÁ, J. *Být učitelem. Co by měl učitel vědět o své profesi*. Praha: UK Pedf, 2007. ISBN 978-80-7290-325-2.

VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

VOCILAK, M. *Integrace sociálně a zdravotně handicapovaných a ohrožených dětí do společnosti*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997.

Ostatní zdroje:

Listina základních práv a svobod

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz>.*

Pedagogicko psychologická poradna Bruntál. *Dostupné na WWW: <http://www.pppbruntal.cz/webmapa.html>.*

Sborník příspěvků ze semináře Olomouc 30.11.2007: Integrace – jiná cesta. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-1954-1.

Sborník příspěvků ze semináře, Olomouc 25.4.2008. Integrace – jiná cesta II. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-2029-5.

Vyhláška č.72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. Praha: MŠMT ČR.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*. Praha: MŠMT ČR.

Vyhláška č. 291/1991 Sb., *o základní škole*. Praha: MŠMT ČR.

Zákon ČNR č.564/1990 Sb., *o státní správě a samosprávě ve školství*

Zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*

Seznam příloh:

- č.1 Kompetence, zodpovědnost náplň práce jednotlivých pracovníků (Klub Klubičko Beroun)
- č.2 Příklad materiálů provázející integraci žáka
  - 2a Zpráva z psychologického vyšetření
  - 2b Odborný posudek a doporučení žáka k integraci
  - 2c Doporučení asistenta učitele
  - 2d Individuální vzdělávací plán
  - 2e Vysvědčení
- č.3 Dokumentace dotazníku
  - 3a Nevyplněný dotazník
  - 3b Vyplněný dotazník

Příloha č.1

Kompetence, zodpovědnost a náplň práce jednotlivých pracovníků
(Klub Klubičko Beroun)

(The following table content is extremely faint and mostly illegible. It appears to be a table with multiple columns and rows detailing competencies, responsibilities, and work assignments for various staff members at 'Klub Klubičko Beroun'. The title of the table is "KOMPETENCE, ZODPĚVNOST A NÁPLŇ PRÁCE JEDNOTLIVÝCH PRACOVNÍKŮ".)

ASOCIACE RODIČŮ A PŘÁTEL ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH DĚTÍ V ČR KLUB KLUBÍČKO BEROUN

IČO 64752780

ADRESA: WAGNEROVO NÁM. 458/ 2, 266 01 BEROUN 2, ☎ 311 626 397, 606 893 536, 777 337 747

e-mail: klubicko.beroun@seznam.cz <http://www.klubicko-beroun.com>

BANKOVNÍ SPOJENÍ: 0360409379/ 0800

KOMPETENCE, ZODPOVĚDNOST A NÁPLŇ PRÁCE JEDNOTLIVÝCH PRACOVNÍKŮ

Funkce	OSOBNÍ ASISTENT INTEGRAČNÍHO CENTRA KLUBÍČKO
Náplň práce	• Vyplývá ze specifických potřeb dítěte, z režimu školního zařízení, z režimu v herně Klubu Uzlík, z režimu akcí v terénu a režimu v rodinách s těžce zdravotně postiženými dětmi • Zaměstnanec svěřeným dětem poskytuje nutnou osobní asistenci, fyzickou pomoc a řádnou péči dle aktuálních pokynů rodičů, pedagogů a terapeutů a to po dobu převozu dítěte do školního zařízení a zpět, po dobu školního vyučování, popř. v družině, při účasti na zájmové činnosti nebo po dobu trvání respitní péče v rodině. • Pravidelně se stará o základní potřeby svěřených dětí (stravování, pití, podávání léků, polohování, uspávání apod) – dle pokynů rodičů a dle individuálních potřeb svěřených dětí • Pravidelně se stará o hygienické potřeby svěřených dětí (toaleta, přebalování, mytí, koupání, oblékání apod.) – dle pokynu rodičů a dle individuálních potřeb svěřených dětí • Pracuje se speciálními pomůckami (zvedáky, kočárky, speciální přístroje atd.) • Dle potřeby pomoc při zajištění volnočasových a vzdělávacích aktivit pro rodiny s postiženými i zdravými dětmi a pomoc při prezentačních akcích pro veřejnost
Zodpovídá za	• Uspokojení specifických potřeb svěřených dětí • Dítě a jeho bezpečnost v době od převzetí dítěte od rodičů až po předání dítěte rodičům. • Svěřené děti nenechá nikdy bez dozoru
Ručí za to, že	• Svěřené dítě se zapojí dle svých schopností do připraveného programu nebo bude mít program náhradní – odpovídající jeho specifickým schopnostem, potřebám a přáním

Po vypracování individuálního vzdělávacího plánu:

- Práce dle individuálních plánů
- Spolupráce při plnění individuálního vzdělávacího plánu se speciálním pedagogem, pedagogem a rodiči
- Zprávy o plnění individuálních plánů
- Spolupráce s rodiči postižených dětí

Příloha **č.2a**

Zpráva z psychologického vyšetření

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM
PŘI SPECIÁLNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLE PRO DĚTI S VÍCE VADAMI

Hostimská 0439
266 01 BEROUN
IČO: 47 51 17 53
Tel: 311 611 063
Fax: 311 611 727
Email: mis.beroun@tiscali.cz

Zpráva z psychologického vyšetření

Jméno dítěte:

Datum vyšetření:

Narozen: , aktuální věk v době vyšetření: 8 let 9 měsíců

Druh a stupeň zdravotního postižení:

-sluchové postižení: oboustranná převodní nedoslýchavost -50dB

-zrakové postižení: strabismus – korigováno brýlemi

-tělesné postižení: achondroplazie

Z OA:

Komplikovaný porod kleštěmi v 38. týdnu (3,1kg/49cm; dítě kříšeno).

Opožděný psychomotorický vývoj: sed s dopomocí- cca v 1 roce, chůze s dopomocí-cca ve 2 letech, řeč-první dvouslabičná slova (baba,mama)-cca 2r., věty o dvou slovech od 4 let, aktuálně přetrvává patlavost a huhňavost v řeči – nutná spolupráce s logopedií.

Logopedie v SPC při škole pro vady řeči -Praha, po změně pracoviště logopedky-neúměrné prodloužení intervalů mezi jednotlivými návštěvami, nyní v péči logopedické asistentky v SPC Beroun.

Důvody vyšetření:

Na žádost matky za účelem spolupráce při integraci chlapce do ZŠ v místě bydliště a vytváření individuálního vzdělávacího plánu.

Použití následujících diagnostických metod:

S-B IV, Raven, Edfeldt, kresba postavy, test laterality, dg. soubor Sindclarové

Kognitivní oblast:

Intelektové předpoklady: aktuální celkový chlapcův výkon odpovídá pásmu mírného podprůměru. Převládá složka názorného myšlení, kde dosahuje pásma průměru, oproti verbálnímu myšlení, kde Míla podává vyrovnané výkony na spodní hranici mírného podprůměru. Vzhledem k datům v osobní anamnéze je však patrný velký posun v chlapcově řeči a to především ve slovní zásobě, tvorbě vět a velkém zájmu o verbální komunikaci. Nadále ale přetrvává setřelá výslovnost s příznakem huhňavosti při ochablém orofaciální svalstvu a nesprávném návyku dýchání. Z tohoto důvodu doporučujeme nadále pravidelně docházet na logopedickou péči, optimálně v místě bydliště.

Kvantitativní myšlení: aktuální schopnosti v pásmu mírného podprůměru bez výrazných nápadností.

Krátkodobá paměť: výkony v této oblasti odpovídají pásmu mírného podprůměru s poměrně vyrovnanou schopností zapamatovat si vizuální i auditivní podněty, pokud je správně rozliší (viz sluchová diferenciacce).

Zraková diferenciacie - zralá pro školní výkon; obtíže se vyskytují spíše jen na bázi ztížené pravolevé orientace (např. rozlišování tiskacích písmen b-d).

Sluchová diferenciacie se vzhledem k požadavkům školy jeví jako nedostatečně zralá. Smysluplná slova, kdy si může vypomoci kontextem a smyslem, rozliší bez obtíží. Rozlišování slabik a jednotlivých hlásek je s velkými problémy, obzvláště rozlišování mezi párovými znělými a neznělými hláskami („p-b“, „s-z“...). Při komunikaci nefixuje ústa (není tendence vypomoci si zrakem – odezírat). Při diktátu se opírá o tiché opakované přeřikání si slova, což se podílí na mnohých chybách, neboť artiklace je velmi setřelá a hlásky jsou často tvořeny na chybném místě.

Ke zlepšení akustické pohody ve třídě doporučujeme využívat odhlučněnou třídu, posazení do lavice ke klidnějšímu dítěti, optimálně nikoliv k oknu či dveřím, které se často otvírají a odkud přicházejí různé rušivé šумы. Využívat častější rytmizace a vizualizace verbálního sdělení pomocí obrázků, předmětů, pohybu, přirozených gest a mimiky.

Vzhledem k výrazným obtížím sluchové diferenciacie doporučujeme doplnit aktuální foniatrické vyšetření sluchu chlapce.

Motorika:

Hrubá motorika je poznamenána achondroplazií, chůze samostatná, kolébavá, do schodů a ze schodů s přísunem; obtíže při překonávání vyšších překážek - nutná dopomoc; dle lékařských zpráv doporučeno plavání a možnost hipoterapie. V hodinách tělesné výchovy brát ohled na pomalejší psychomotorické tempo, omezit skoky, doskoky a delší běhy, lze doporučit zapojení prvků z rehabilitačního cvičení a prvků ke zvýšení soběstačnosti chlapce a zlepšení pravolevé orientace a koordinace ruka-oko/noha-oko ve vhodné kombinaci s uvolňovacími, příp. relaxačními cvičeními.

Jemná motorika: lateralita ruky není zcela vyhraněná, převaha pravé ruky je však patrná, i k psaní a kreslení využívána pravá ruka; špetkový úchop, silnější tlak na podložku. Po obsahové stránce se kresba chlapce jeví jako bohatá na detaily a strukturou přiměřená věku.

Školní dovednosti:

Ve výsledcích čtení a psaní se výrazně odráží aktuální intelektové schopnosti, paměť, schopnosti diferenciacie, dovednosti motorické, P-L orientace i psychomotorické tempo.

Psaní:

-opis a přepis: bez výrazných odchylek, z analýzy chyb lze usuzovat na nedostatečné technické zvládnutí psaní určitých písmen a jejich spojování, kdy lze při předpokladu poskytnutí dostatku času k procvičení a zafixování očekávat jejich vymizení či alespoň výrazné zmírnění

-diktát: obtíže ve vynechávání písmen, krátkých-dlouhých samohláskách, znělých-neznělých souhláskách, interpunkci, spojování více slov dohromady. Z kvalitativní analýzy chyb je zřejmá nezralost sluchové diferenciacie, na které se podílí chybná artiklace, oslabená syntéza a analýza.

Čtení: velmi pomalé tempo, které se snaží kompenzovat domýšlením slov. Obtíže především v syntéze a analýze slov, pravolevé orientaci a rytmizaci řeči.

Doporučujeme věnovat velkou pozornost a dostatek času opakování a procvičování rozpoznávání jednotlivých tiskacích a psacích písmen, nejlépe intermodálně (zapojit nejen sluch či zrak, ale i hmat, pohyb atd...) a jejich technice psaní a spojování do větších celků. K vlastnímu procesu psaní doporučujeme používat propisovací tužku s gelovou náplní a měkkou podložku, nejlépe adhesivní, která by usnadnila přidržování pracovních listů apod. na lavici a umožnila tak chlapci maximálně se soustředit na vlastní proces psaní, příp. čtení.

Při přípravě hodiny lze využívat bohatých didaktických materiálů pro žáky s SPU, např. Tymichová, H.: Nauč mě správně číst. /Nauč mě správně psát; Zelinková, O.: publikace nakladatelství DYS, Pokorná, V.: publikace nakladatelství Portál ...

Emocionalita a volní charakteristika:

Při prvotním navázání kontaktu je chlapec zprvu nespělý. S postupem času dokáže své rozpaky bez speciální intervence druhého překonat. Při vyšetření se objevuje tendence vyhnout se těžším úkolům z obavy možného selhání a snaha ukončit předčasně svoji práci. Při časté pochvale, trvalém povzbuzování a dostatku času vzhledem k pomalejšímu psychomotorickému tempu pracuje chlapec velmi snaživě.

Závěr:

Chlapec s kombinovaným postižením sluchu, zraku a achondroplazie s aktuálními intelektovými schopnostmi v pásmu mírného podprůměru, při častém povzbuzování a dostatku času velmi snaživý. Vzhledem ke kombinovanému postižení chlapce doporučujeme:

vzdělávání na základě individuálního vzdělávacího plánu za pomoci **pedagogického asistenta ve třídě**, který by se chlapci individuálně věnoval ve vyučovacích hodinách stanovených v IVP.

Návrh rozsahu spolupráce s SPC:

-spolupráce speciálního pedagoga SPC Mgr. s třídním učitelem při vypracování optimálního IVP

-pravidelná logopedická péče a podpora v rozvoji P-L orientace a sluchové diferenciaci v rámci SPC

-psychologické vyšetření se zaměřením na diagnostiku aktuálních výchovně vzdělávacích potřeb jedenkrát za rok, příp. dle potřeb.

Dne:

Zpracovala:

, psycholog SPC při SpMŠ pro děti s více vadami Beroun

Specializované psychologické Centrum
tel. 267 215839

Příloha **č.2b**

Odborný posudek a doporučení žáka k integraci

POSUDEK O PŘÍPADOVÉ A ODBORNÉ ZÁKAZNÍ K INTEGRACI
MŠMT ČR č. 13 70080 ze dne 6.6.2019

Meno žaka:
Meno učiteľa:
Meno školy:

Žiak sa v škole správne chová, vzťahuje sa k učiteľom a spolužiakom slušne. Z dôvodu
nedostatočnej úrovne učenia sa učenie rozvíja v pomalom tempu. Jeho učenie sa zameriava na činnosť učenia sa
v triede. Jeho učenie sa zameriava na učenie sa v triede. Jeho učenie sa zameriava na učenie sa v triede.

Posúdený učiteľ: *[Signature]* dátum vydania: 12. august 2019
Miesto: *[Signature]*

DOPORUČENIA

1. Žiak potrebuje ďalšie odborné poradenstvo a pomoc učiteľa pri učení sa. Učenie sa
v triede sa zameriava na učenie sa v triede. Jeho učenie sa zameriava na učenie sa v triede.
2. Žiak potrebuje ďalšie odborné poradenstvo a pomoc učiteľa pri učení sa. Učenie sa
v triede sa zameriava na učenie sa v triede. Jeho učenie sa zameriava na učenie sa v triede.
3. Žiak potrebuje ďalšie odborné poradenstvo a pomoc učiteľa pri učení sa. Učenie sa
v triede sa zameriava na učenie sa v triede. Jeho učenie sa zameriava na učenie sa v triede.

Jedličkův
ústav
a školy
pro tělesně postižené
ní. m. Praha

V Pevnosti 4
128 41 Praha 2

Speciální Pedagogické Centrum
☎ 261 215 839

Odborný posudek a doporučení žáka k integraci

dle směrnice MŠMT ČR čj. 13 710/2001 ze dne 6.6.2002

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Adresa bydliště:

Škola:

Postižení žáka je takového druhu a stupně, že by jej opravňovalo k zařazení do speciální školy. Z důvodu psychosociálního vývoje dítěte a se souhlasem rodičů je plně indikováno začlenění do školy běžného typu. Speciální vzdělávací potřeby žáka zjištěné na základě speciálně pedagogického a psychologického vyšetření a jejich rozsah a závažnost opravňuje žáka k čerpání navýšených finančních prostředků.

Platnost posudku: od škol. roku

do konce docházky na 1. stupeň ZŠ

Konzultant:

, spec. ped. SPC JÚŠ

tel:

DOPORUČENÍ

- Ve zvyšné míře dodržovat psychohygienická pravidla a pedagogické zásady uplatňované u žáků s těžším zdravotním postižením, zejména pak respektovat a tolerovat:
  - zvyšnou unavitelnost spojenou s tělesným handicapem
  - výkonnostní výkyvy
  - kvalitu grafomotorických dovedností
  - pomalejší pracovní tempo, nutnost do vysvětlení zadaných úkolů
  - aktuální zdravotní stav včetně zrakové i sluchové korekce
  - vést k co největší možné samostatnosti a soběstačnosti
- Zajišťovat nutnou fyzickou příslužbu jinou dospělou osobou během celého pobytu ve škole i při akcích mimo prostory ZŠ (na WC, při pomoci v oblékání, v jídelně, v hodlinách TV, při delších přesunech aj.).
- Délku vyučování a pobyt ve třídě je třeba přizpůsobovat aktuálnímu zdravotnímu stavu dítěte.
- Dle možnosti snížit počet dětí ve třídě.
- Vyučovat podle aktuálních možností a potřeb dítěte, přistupovat k žákovi zcela individuálně.

- Úpravy učebních plánů řešit vypracováním IVP zohledňující potřeby žáka (v případě nutnosti vyučovat dle osnov ZVŠ), ve spolupráci s SPC a zákonným zástupcem (směrnice MŠMT č.j.: 13 710/2001-24 a MP MŠMT č.j.: 13 711/2001-24).
- Tolerantně hodnotit školní výkony, zejména v těch oblastech, do kterých se negativně promítá základní dg., upřednostňovat formy prověřování znalostí bez stasujících nároku na rychlost odpovědi, volit alternativní způsoby (dopředu jasně domluvená pravidla).
- Při nácviku čtení používat dyslektické okénko a všechny dostupné pomůcky pro SPU.
- Dle potřebnosti navýšit hodinovou dotaci třídní učitelky na práci se žákem, a to jak v rámci výuky ve třídě, tak i mimo běžné vyučování (2-3 vyuč.hod. týdně).
- Do budoucna nutno počítat s využitím počítače jako nezbytnou výukovou pomůckou, ale i využívání příslušných výukových programů.
- Podporovat začlenění chlapce do kolektivu, vytvářet podmínky pro dobré vstevnické vztahy ve třídě.
- Dle zdravotních možností zapojovat chlapce do mimoškolních aktivit.
- Výběr vhodných kompenzačních a didaktických pomůcek předem konzultovat s odborníky.

Doporučujeme zakoupit:

- na lavici zakoupit protiskluznou folii od firmy DMA, Zdravotnické potřeby, 5. května 59, Praha 4 /předpokládaná cena 500,- Kč/
- na WC instalovat madlo univerzální –DMA /předpokl. cena 500,- Kč/
- dvoje učebnice
- pro psaní - pero zn. Pilot s gelovou náplní /předpokl. cena 45,- Kč/
- pro relaxaci či TV – speciální dechový a manipulační míč Over Ball od firmy Didakta /předpokl. cena 160,- Kč/
- speciálně upravená židle od firmy AMBA, Malín 11, Kutná Hora /předpokl. cena 3 000,- Kč/
- počítačové programy pro příslušné ročníky /předpokl. cena 3 000,- Kč/
- pracovní sešity a pomůcky pro nápravu SPU, dyslektické okénko /předpokl. cena 500,- Kč/.

konzultant SPC JČŠ

vedoucí SPC JČŠ

Jedličkův ústav
a školy pro tělesně postižené hl. m. Prahy
Speciální pedagogické centrum
128 41 Praha 2, V Pevnosti 4
tel.: 261 215 839

V Praze dne

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM

ul. Matějské školy č.p. 100, Brno, Hezdravská 6439

Hezdravská 6439
602 00 BRNO
IČO: 4751 4751
Číslo účtu: KČB 12270 181 0109
Telefon: 545 311 626 393
FAX: 545 311 611 363
Mobilní: 725 611 1097
E-mail: info@spc.cz

Příloha č.2c

Doporučení asistenta učitele

Doporučení asistenta učitele pro

žák: *[faint text]*

Dělník *[faint text]*

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

[faint text]

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM

při Mateřské škole speciální, Beroun, Hostímská 0439

Hostímská 0439
266 01 BEROUN
IČO: 47 51 17 53
Číslo účtu: KB 12239-131/0100
Telefon MŠ: 311 626 393
SPC: 311 611 063
Nonstop: 311 611 064
Fax: 0311 611 727
E-mail: ms.beroun@tiscali.cz

Datum:

Doporučení asistenta učitele pro

Jméno žáka:

Datum narození:

Druh a stupeň zdravotního postižení:

sluchové postižení -oboustranná převodní nedoslýchavost 50dB

zrakové postižení - strabismus, korigováno brýlemi

tělesné postižení - achondroplazie

dyslalie (na podkladu sluchové vady)

Aktuální vzdělávací forma:

Dle programu Základní škola upraveného vzhledem k postižení žáka v IVP v ŽŠ

Návrh organizační formy vzdělávání:

Vzhledem ke kombinovanému postižení chlapce **doporučujeme** přidělení **asistenta učitele pro individuální práci** **pro školní rok**

Pracovní náplň pedagogického asistenta:

Chlapec potřebuje během vyučování individuální přístup, který není organizačně možné zajistit samotným učitelem. Jedná se především o individuální přístup při:

- výuce čtení a psaní (zohledňující základy logopedické práce s nedoslýchavými žáky a metodiku vzdělávání žáků s SPU, neboť mnohé projevy nedoslýchavého žáka jsou velmi podobné)
- matematice (při řešení matematických úloh se uplatňují verbální faktory – zadávání úloh, jejich řešení, odpovědi na otázky ve formě řeči mluvené či psané; prostorové faktory – geometrické úlohy, psaní číslíček ve správném pořadí, písemné dělení, násobení; usuzování: paměť atd. Všechny tyto faktory jsou u žáka ovlivněny sluchovou a částečně i tělesnou vadou (pravolevá orientace v prostoru i na těle) a je rovněž uplatňována práce dle metodiky vzdělávání žáků s SPU s využitím alternativních přístupů: např. práce s počítačem, vizualizace aj.)
- tělesné výchově (upravenou vzhledem k TP chlapce o cvičení pro nápravu vadného držení těla, cvičení v korzetu, posilování, rozvoj soběstačnosti a jemné motoriky, relaxační cvičení -viz IVP)

- podpůrné vedení při ostatní výuce (pomoc s kompenzačními a výukovými pomůckami, kontrola sluchového porozumění vkladu a zadání úkolům) a pomoc při dohledu na chlapce o přestávkách (dle dohody se zaměstnavatelem)

Mgr. - speciální pedagog SPC Beroun

Mateřská škola speciální,
Beroun, Hostimská 0439
266 01 Beroun 3
IČ 475 11 753 -2-

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Pro školní rok _____

Příloha **č.2d**

Individuální vzdělávací plán

Jméno dítěte:

Datum narození:

Školní zařízení: Základní škola, 2. třída

Vzdělávací formy: die ocenění pro: stupeň ZŠ, vzdělávací program Základní škola

Škola: ZŠ

Druh a stupeň zdravotního postižení:

Sluchové postižení – oboustranná přívodní nedoslýchavost 30dB

Zrakové postižení – strabismus, korigováno brýlemi

Řečové postižení – achenazplasie

Dyslexie

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Pro školní rok

Jméno dítěte:

Datum narození:

Školní zařazení: Základní škola, 2.třída

Vzdělávací forma: dle osnov pro 1.stupeň ZŠ, vzdělávací program Základní škola

Škola: ZŠ

Druh a stupeň zdravotního postižení:

- Sluchové postižení – oboustranná převodní nedoslýchavost 50dB
- Zrakové postižení – strabismus, korigováno brýlemi
- Tělesné postižení – achondroplazie
- Dyslalie

se narodil , je žákem druhé třídy, do školy dojíždějí z . Chlapec trpí poruchou jemné motoriky a senzomotoriky na základě tělesného onemocnění (achondroplazie), oboustrannou převodní nedoslýchavostí, strabismem a dyslálií.

V této třídě je integrován z důvodu psychosociálního vývoje a na přání rodičů.

Do mateřské školky chodil. Má ještě staršího bratra M . Matka je v domácnosti, otec pracuje jako zedník.

absolvoval 1. pololetí 1. třídy bez výraznějších problémů. Je to dáno tím, že je již po dvou odkladech školní docházky a již 2 roky spolupracoval s z Jedličkova ústavu. V druhém pololetí se začaly projevovat výraznější problémy ve čtení i matematice. Ke konci 2. pololetí se čtení částečně zlepšilo, ale úroveň matematických znalostí značně zaostávala.

Pedagogická diagnóza

Čtení: Pomalé, slabikuje, slova domýšlí. Záměna b d, nesprávné čtení měkkých a tvrdých slabik, záměna krátkých a dlouhých slabik.

Psaní: Při psaní je snaživý avšak ještě nedostatečně zvládl některá písmena. Při opisu se snaží o přesnost, většinou nechybuje, písmo je k jeho možnostem úhledné. Při přepisu přibývá chyb v důsledku nezažitých tvarů písma. Písmo je neúhledné, velikost neudrží. Občas vynechává písmena i celé slabiky. Diktáty většinou nepíše. Nerozlišuje začátky vět, slabiky ve slově dobře neslyší. Záměna znělých a neznělých souhlásek. Problém dělá i vynechání řádku.

Matematika: Pamětně bez chyb počítá pouze do pěti. Příklady do 20 bez přechodu desítky zvládá dopočítáváním na prstech, počítadle, číselné ose nebo jiném názoru částečně ještě s pomocí. Často výsledek hádá.

Jednoduché slovní úlohy si sám přečte, naučenou mechanizaci i vypočítá.

Prvouka: Z důvodu malé slovní zásoby nedovede často srozumitelně odpovídat.

Opatření

Žák vzděláván v souladu se vzdělávacím programem ZŠ. Výuka je však vedena s respektem k jeho diagnóze. V současné době zaostává v matematice zhruba o 3-4 měsíce.

Cíl předmětů

Zaměřit se na zvládnutí techniky čtení, předcházet vzniku dvojího čtení, podporovat ukazování prstem. Snažit se o porozumění čteného textu a zlepšení sluchové paměti. Podporovat správné rozlišování podobně znějících hlásek (sykavky, znělé – neznělé, měkké hlásky) a jejich správnou výslovnost (opakováním správného tvaru). Soustředit se na správné osvojování tvarů písma. V matematice postupně přidávat složitější příklady sčítání a odečítání do 20 bez přechodu desítky, postupně zažít rozklad čísel při sčítání a

odečítání přes desítku. Používat alternativní výuku pro dyskalkuliky, orientovat se v číselné ose, snažit se o zrychlení počítání postupně do deseti (postřehováním), do dvaceti a s přechodem přes desítku.

Pedagogické postupy a metody

Zařazovat individuální práci, případně práci ve skupince, manipulační metody, obkreslování, sestavování, modelování. Omezit počet diktátů, jejich délku, nahrazovat doplňovacími cvičeními.

Maximálně využívat pomůcky, obrázky, mimiku. Hovořit výrazně, dostatečně nahlas. Často přitahovat pozornost.

Dbát na správné osvětlení

Fixací tvaru písmen podpořit použitím plastových, papírových písmen. Při rozlišování měkkých a tvrdých slabik používat měkké a tvrdé kostky, pro rozlišení dlouhých a krátkých slabik bzučák.

Využívat počítač s didaktickými programy.

Materiální podpora výuky

- Dvoje učebnice
- Dřevěné a molitanové kostky s měkkými a tvrdými slabikami
- Starší učebnice na procvičování
- Sešity s pomocnou liniaturou (dolinkované řádky)
- Počítačové didaktické programy
- Přenosný počítač
- Pracovní sešit pro dyslektiky
- Čítanka pro dyslektiky

Způsob poskytované individuální speciálně pedagogické péče

Obsah a časové rozložení vzdělávání zcela odpovídá osnovám pro nižší stupeň ZŠ. Výuka bude probíhat podle metodiky 1. stupně ZŠ v kombinaci se základní metodikou vzdělávání dětí se sluchovým postižením a s metodikou pro SPU.

Zajištěny konzultace se speciálním pedagogem SPC při Sp.MŠ pro děti s VV v Berouně (Mgr.). frekvence podle potřeby, minimálně jednou za 3 měsíce, spolupráce při tvorbě IVP. V případě potřeby spolupráce se speciálním somatopedickým pracovištěm (SPC při JÚ, Mgr.). Komplexní psychologické vyšetření zaměřené na aktuální vzdělávací potřeby jednou za rok. Vyšetření zajištěno psychologem při SPC při Sp.MŠ pro děti s VV (Mgr.).

Pravidelná logopedická péče (návštěvy jednou týdně) je zajištěna v SPC Beroun (logopedická asistentka).

Rchabilitace částečně (perličková koupel) zajištěna pravidelně v Medicentru v Berouně.

Hodnocení

Po dohodě s rodiči by měl být hodnocen v prvním i druhém pololetí alespoň v českém jazyce a matematice slovním hodnocením. Průběžně bude hodnocen známkami i slovně. Upřednostňováno bude ústní a individuální zkoušení.

Další pedagogický pracovník

Během vzdělávání v případě běžného počtu dětí ve třídě nutný další pracovník (osobní asistentka dítěte). Je žákovi k dispozici po celou dobu vyučování. Její povinnosti jsou stanovené náplní práce pracovníků Integročního centra KLUBíčko Beroun, viz příloha „Kompetence, zodpovědnost a náplň práce jednotlivých pracovníků“.

Spolupráce se zákonnými zástupci

Zákonní zástupci (rodiče) zajistí domácí přípravu na vyučování v potřebném rozsahu. Vzhledem k žákovým potřebám se jako nejvhodnější jeví pravidelný rozvrh činnosti založený na střídání přesně vymezené doby určené na hraní a na přípravu na vyučování (např. po příchodu ze školy 30 minut odpočinek, 30 minut čtení, 30 minut odpočinek a hraní, 30 minut příprava do školy podle potřeby – psaní, matematika, domácí úkoly, jedna až dvě hodiny odpočinek a hraní, 30 minut opakování všech úkolů které byly předtím vypracovány). Tento režim by měl být pevně dodržován.

Rodiče v případě potřeby zajistí potřebná lékařská vyšetření a o jejich výsledcích budou informovat třídní učitelku, případně konzultanta SPC.

Rodiče zajistí žákovi náplň volného času, která rovněž povede k rozvoji jeho schopností a dovedností (např. plavání či jiný vhodný sport, setkávání a účast na akcích Klubíčka, školní zájmové kroužky, práce s počítačem – využití didaktických programů).

Počet žáků ve třídě: běžný pro 1. stupeň ZŠ

Kompenzační pomůcky: korzet, brýle, speciální židle, nafukovací míč, speciální stůl a naslouchadla (během 2. třídy).

S individuálním vzdělávacím plánem seznámení:

Rodiče: ..... Dne: .....

Zástupce ZŠ ..... Dne: .....

Třídní učitelka: ..... Dne: .....

Asistentka dítěte: ..... Dne: .....

Konzultant SPC: ..... Dne: .....

Příloha **č.2e**

Vysvědčení

VYSVĚDČENÍ

	I. pololetí	II. pololetí
Průměr z pololetí	1	1
Průměr z pololetí z povinných předmětů		
Číslo bodů	23/25	23/25
Průměr		3
Maturita		
Průměr z maturitních otázek		3
Průměr z maturitních otázek z povinných předmětů		
Průměr z maturitních otázek z povinných předmětů z povinných předmětů		1
Průměr z maturitních otázek z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů		1
Průměr z maturitních otázek z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů		1
Průměr z maturitních otázek z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů		1
Průměr z maturitních otázek z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů z povinných předmětů		

ČESKÁ REPUBLIKA

IZO

Třída: ..... Číslo v třídním výkazu: ..... Školní rok: .....

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení: .....

Datum narození: ..... Rodné číslo: .....

Místo narození: .....

	I. pololetí	II. pololetí
Chování		1
Prospěch v povinných předmětech:		
Český jazyk	<i>hodnocen slovně</i>	<i>hodnocen slovně</i>
jazyk		
Prvouka		3
Vlastivěda		
Matematika	<i>hodnocen slovně</i>	3
Přírodověda		
Hudební výchova		1
Výtvarná výchova		1
Pracovní činnosti		1
Tělesná výchova		1

I. pololetí

Prospěch v povinných, volitelných a nepovinných předmětech:

Předmět: Hodnocení:

Milá Mila
 Český jazyk: ve škole se vypracoval tak, že rozuměl tomu, co čte. Velice se zlepšil i v přirodní a ply-
 nulosti čtení. Soustředil se se, uměl při li-
 čném čtení sledovat celý text i s osiřnými
 díly.
 Při opisování uměl pracovat bezchybně. Když
 přepisuje, musí si ještě dávat pozor na sva-
 ry: nízkých, výškových a nepoklellé mě-
 řením jinak než vypočítají. Připomení ka-
 čnat někdy, velkým písmenem a ukončovat
 znaménkem. To je ještě hodně práce, roz-
 šování dlouhých a krátkých samohlásek.
 Velmi dobře dovedl doplnění i/y po měk-
 kých a tvrdých souhláskách.

Matematika V počítání do 20 s přechodem přes desítku
 sis našel svou způsob. Dal se snažit počí-
 tal bez dopočítávání a hádání, proto-
 ťi za určitou dobu nebudou písty na ru-
 ce stačit. Proto: Tu jde počítání po de-
 sítkách a po jedné do 100. Bezchybně
 čte přičítá čísla do 100. Při součtu
 hlavni na desítky chybují jen při čísle
 11. Kolada porovnávání čísel do 100. Přesto
 ještě brání orientaci na číselné ose. Snaží
 se přemýšlet nad každým slovním
 úlohou. Při práci na počítání pracuje
 zcela samostatně. Přijme-li nějakou
 knu, i se velice snaží a snaží se být
 uspokojen.
 V poslední době se zlepšil i v domácí
 přípravě.
 Hodně úspěšně v 2 pololetí se pře-
 slop třídni učitelka.

II. pololetí

Prospěch v povinných, volitelných a nepovinných předmětech:

Předmět: Hodnocení:

Milý Milo,
úspěšně jsi ukončil druhý ročník.
Český
jazyk: Vše členi jsi udělal velký kus práce. Sna-
žís se číst rychle, chápeš obsah, dobře se
v textu orientuješ. Dbíš na výslovnost a čer-
níš trénuj s pomocí káložky. Určitě Ti
pomůže.
V psaní ses více zlepšil. Udržuješ stejnou ve-
rikost písma, lípe ^{navíc} ^{již} ^{jednotlivě} ^{pisně}
na ve slově. Stále však jistě váháš nad tvary
velkých písmen. Umíš samostatně opsat listiny
leč, případně chyby po upozornění najdeš
a opravíš. Stále trénuj psát slovo při přepisu
větku.
Dobře vládáš doplňování vynechaných
jvů. Zlepšil ses v i/y po tlukých a tv-
řích souhláskách, chybíš však, jistě při
doplňování i, ii, tvářných a dlouhých
samohláskách, souhláskách uprostřed a nakon-
ci slov. Zvykej si psát začátek vět s vel-
kým písmenem.
Větné vyjadřování je pro Tebe obtížnější. Neda-
ří se Ti správně rozpoznávat druhy vět, pořá-
dí slova ve větě a určoval základní slovní
druhy - podstatná jména a slovesa.
Je velmi smotivný, soustředíš-li se, uděláš
ve třídě za pomoci pedagogické asistence
spoustu práce.
Krásně pracovním a úspěšným vstupem
do 3. třídy Ti spolu s pedagogickou
asistentkou J. Patrovou přeje Tvoji
třídní učitelka

... se se tebe s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku.
 Vše, co vyplníš, bude zůstává s integrovaným žákem ve třídě a to buď se specifickými
 potřebami (např. SPU, tělesné postižení nebo postižením mentálním). Zjistila
 jsem, že učitelé často s prací s takovými žáky mají nějaké problémy. Dotazník slouží
 k poznání jejich zkušeností a obav začínajícího učitele na integrovaného žáka ve třídě.
 Každý problém s integrováním žáků v učebnici je anonymní.
 Děkuji ti za tvou ochotu a čas, který vyplnění věnuješ.

Příloha č.3a

Nevyplněný dotazník (už soustavně učil/a):

1. Jak často se setkáváš nebo pracuješ s integrovaným žákem?
 (vyber možnost, která)
 SPU
 tělesné postižení
 mentální postižení
 jiné: _____

2. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

3. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

4. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

5. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

6. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

7. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

8. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

9. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

10. Jak často se setkáváš se žákem?
 (vyber možnost, která)
 každý den
 několikrát týdně
 jednou týdně
 několikrát měsíčně
 jednou měsíčně
 několikrát ročně
 jednou ročně
 nikdy

Dobrý den, obracím se na Tebe s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku. Ve své praxi jsem se již setkala s integrovaným žákem ve třídě a to buď se specifickými poruchami učení (SPU), s tělesným postižením nebo postižením mentálním. Zjistila jsem, že některé situace s prací s takovýmto žákem mi dělají problémy. Dotazník slouží k zmapování připravenosti a obav začínajícího učitele na integrovaného žáka ve třídě. Bude použit k vypracování diplomové práce, je anonymní.

Děkuji Ti za Tvou ochotu a čas, který vyplnění věnuješ.

muž – žena

ročník VŠ:

roky praxe (pokud jsi už soustavně učil/a):

1. Měl/a jsi možnost se setkat nebo pracovat s integrovaným žákem?

- a/ ano (zaškrtni které)
- SPU
  - tělesné postižení
  - mentální postižení
  - jiné: _____

b/ ne (jdi na ot. 5)

2. Kde jsi tyto zkušenosti získal/a?

- a/ praxe na pedagogické fakultě
b/ mimo fakultu - náhodně
c/ mimo fakultu - organizovaně

3. Jak dlouhá byla tato zkušenost?

- a/ jeden den (hodina)
b/ souvisle jeden den v týdnu během celého semestru
c/ jinak: _____

4. Měl/a jsi pocit, že v takové situaci víš, co dělat? Co tě zarazilo?

5. Kdyby ti bylo svěřeno učit ve třídě s integrovaným žákem, cítil/a by ses na takovouto práci? (pokud ne, proč?)

- žák s SPU

a/ ano
b/ ne: _____

- žák s tělesným postižením

a/ ano
b/ ne: _____

- žák se mentálním postižením

a/ ano
b/ ne: _____

6. Čeho by ses obával/a, nebo s čím si myslíš, že bys mohl/a mít problémy, kdybys měl/a ve své třídě integrovaného žáka?
7. Věděl/a by jsi, kam se v případě pomoci obrátit?
8. Dokázal/a bys sepsat slovní hodnocení pro integrovaného žáka?
a/ ano
b/ ano, s pomocí (v čem?) _____
c/ ne
9. Věděl/a by sis rady, kdybys měl/a vypracovat individuální vzdělávací plán?
10. Absolvoval/a jsi nějaký kurz nebo seminář týkající se problematiky integrovaných žáků? (popř. který, na jaké postižení a kde)
11. Uvažoval/a jsi o nějakém prohloubení vzdělání v této oblasti? (popř. jakém)
12. Myslíš si, že jsi na takovou práci dostatečně připraven/a (popř. proč ano, proč ne)?

Dotazník je určen učitelům a pedagogům s působením v výplacích následujícího dotazníku. Ve své práci jsem se již setkal/a s integrovaným žákem ve třídě a to buď se specifickými poruchami učení (SPU), s tělesným postižením nebo postižením mentálním. Zjistila jsem, že některé situace s ním v souvislosti žákem mi dělají problémy. Dotazník slouží k získání informací o zkušenostech učitelů na integrovaného žaka ve třídě. Účastníkům dotazníku bude poskytnuta zpětná vazba. Dotazník je anonymní. Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Příloha č.3b

Vyplnění dotazník

1. Jak často jste se setkal/a se žákem nebo pracoval/a s integrovaným žákem?

nikdy

SPU

tělesné postižení

mentální postižení

jiné

2. Kde jste se setkal/a s žákem?

na střední odborné škole

na pedagogické fakultě

v jiné škole - národní

v jiné škole - organizované

3. Jak často jste se setkal/a s žákem?

několikrát za týden

několikrát za měsíc

několikrát za rok

jednou za rok

4. Jak často jste se setkal/a s žákem v rámci své práce?

často

někdy

zřídka

nikdy

5. Jak často jste se setkal/a s žákem, když jste učitel/a v třídě s integrovaným žákem, cítil/a byste se na něj jako na žaka?

ano

ne. Mám pocit, že jedná s žákem s SPU

ne. Mám pocit, že jedná s žákem s tělesným postižením

ne. Mám pocit, že jedná s žákem s mentálním postižením

ano

ne

Dobrý den, obracím se na Tebe s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku. Ve své praxi jsem se již setkala s integrovaným žákem ve třídě a to buď se specifickými poruchami učení (SPU), s tělesným postižením nebo postižením mentálním. Zjistila jsem, že některé situace s prací s takovýmto žákem mi dělají problémy. Dotazník slouží k zmapování připravenosti a obav začínajícího učitele na integrovaného žáka ve třídě. Bude použit k vypracování diplomové práce, je anonymní. Děkuji Ti za Tvou ochotu a čas, který vyplnění věnuješ.

muž – žena

ročník VŠ: 5.

roky praxe (pokud jsi už soustavně učil/a): žádné

1. Měl/a jsi možnost se setkat nebo pracovat s integrovaným žákem?

- a/ ano (zaškrtni které)
- SPU
  - tělesné postižení
  - mentální postižení
  - jiné:

b/ ne (jdi na ot. 5)

2. Kde jsi tyto zkušenosti získal/a?

- a/ praxe na pedagogické fakultě
b/ mimo fakultu - náhodně
c/ mimo fakultu - organizovaně

3. Jak dlouhá byla tato zkušenost?

- a/ jeden den (hodina)
b/ souvisle jeden den v týdnu během celého semestru
c/ jinak: _____

4. Měl/a jsi pocit, že v takové situaci víš, co dělat? Co tě zarazilo?

Ve třídě jsem neučila, byla jsem jen pozorovatel. Zda bych věděla, co v takové situaci dělat, jsem si nemohla ověřit.

Byla jsem mile překvapená, jak se žáci ke spolužákovi hezky chovali a ve všem se mu snažili pomoci. Myslím, že velkou zásluhu na tom měla učitelka.

5. Kdyby ti bylo svěřeno učit ve třídě s integrovaným žákem, cítil/a by ses na takovou práci? (pokud ne, proč?)

- žák s SPU
- a/ ano
b/ ne: *Mám pocit, že práce s žákem s SPU potřebuje zkušenosti, které zatím nemám. Musela bych se v této oblasti hodně dozdělat. Po té bych se integraci nebránila.*

- žák s tělesným postižením
- a/ ano
b/ ne: _____

- žák se mentálním postižením a/ ano
b/ ne: *Nejsem si jistá, že je v tomto případě integrace správná. Práce s mentálně postiženými je odlišná než s nepostiženými žáky. Myslím, že nejsem připravená s takovým žákem pracovat.*

6. Čeho by ses obával/a, nebo s čím si myslíš, že bys mohl/a mít problémy, kdybys měl/a ve své třídě integrovaného žáka?

Myslím, že bych špatně odhadovala, co je žák schopen zvládnout. Mohlo by dojít k přeceňování nebo naopak k podceňování.

Domnívám se, že bych narážela na mé nevzdělání v této oblasti. (S tím se dá ale něco udělat.)

7. Věděl/a bys, kam se v případě pomoci obrátit?

Jediné, co mě napadá, je PPP.

8. Dokázal/a bys sepsat slovní hodnocení pro integrovaného žáka?

a/ ano

b/ ano, s pomocí (v čem?) *Určitě bych se potřebovala podívat na již napsaná hodnocení od učitelky, která má s integrací zkušenosti.*

c/ ne

9. Věděl/a by sis rady, kdybys měla vypracovat individuální vzdělávací plán?

Myslím, že ne. Naráželo by to na nevzdělanost v této oblasti.

10. Absolvoval/a jsi nějaký kurz nebo seminář týkající se problematiky integrovaných žáků? (popř. který, na jaké postižení a kde)

Nevím, zde se počítá předmět Speciální pedagogika na Pedf. Jiného semináře jsem se nezúčastnila.

11. Uvažoval/a jsi o nějakém prohloubení vzdělání v této oblasti? (popř. jakém)

Uvědomuji si, že v této oblasti mám velké mezery, ale zatím jsem o prohloubení vzdělání neuvažovala. Určitě ale bude za potřebí dozvědět se více o SPU.

12. Myslíš si, že jsi na takovou práci dostatečně připraven/a (popř. proč ano, proč ne)?

Nejsem dostatečně připravená – nejsem dostatečně vzdělána v této oblasti a nemám dostatek zkušenosti.